

Ragnhild Skogheim, Sigrid Skålnes og
Marit Ekne Ruud

Evaluering av Norsk Kulturminnefond

Evaluering av Norsk Kulturminnefond

Andre publikasjoner fra NIBR:

NIBR-rapport 2005:13

Byenes attraktivitet
Byutvikling som grunnlag for
profilering og markedsføring

NIBR-rapport 2005:5

Evaluering av
Statens naturoppsyn

NIBR-notat 2006:133

Planlegging og forvaltning av
urbane friluftsområder
En kunnskapsoversikt

NIKU Tema 12

Landskap under press
- urbanisering av
kulturminnevern
NIKU/NIBR 2004
(Kan bestilles fra NIKU)

Rapportene koster kr 250,-, og
kan bestilles fra NIBR:
Postboks 44, Blindern,
0313 Oslo
Tlf. 22 95 88 00
Faks 22 60 77 74
E-post til
berit.willumsen@nibr.no
Porto kommer i tillegg til de
oppgitte prisene

Notatene er elektronisk
publisert på
NIBRs hjemmeside
www.nibr.no

Ragnhild Skogheim, Sigrid Skålnes
og Marit Ekne Ruud

Evaluering av Norsk Kulturminnefond

NIBR-rapport 2007:6

Tittel: **Evaluering av Norsk Kulturminnefond**

Forfatter: Ragnhild Skogheim, Sigrid Skålnes
og Marit Ekne Ruud

NIBR-rapport: 2007:6
ISSN: 1502-9794
ISBN: 82-7071-668-5

Prosjektnummer: O-2478
Prosjektnavn: Evaluering av Norsk Kulturminnefond

Oppdragsgiver: Miljøverndepartementet
Prosjektleder: Ragnhild Skogheim

Referat: Norsk Kulturminnefond ble opprettet i 2002, som et supplement til eksisterende tilskuddsordninger for antikvariske kulturminner. Fondet har i løpet av årene fra opprettelsen etablert og utformet organisasjonen på en dyktig måte, og lagt grunn for rutiner som synes levedyktige. Dette gjelder både forhold til søknadshåndtering, saksbehandling og informasjon, og det gjelder i forholdet mellom styret og administrasjonen. Fondet har også etablert god kontakt og kommunikasjon med frivillige organisasjoner, fylkeskommuner og andre.

Sammendrag: Norsk og engelsk

Dato: Mars 2007

Antall sider:
Pris: Kr 250,-

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21, Postboks 44 Blindern
0313 OSLO
Telefon: (+47) 22 95 88 00
Telefaks: (+47) 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no

Vår hjemmeside: <http://www.nibr.no>

Trykk: Nordberg A.S.
Org. nr. NO 970205284 MVA
© NIBR 2007

Forord

Rapporten presenterer prosjektet ”evaluering av Norsk kulturminnefond”. Oppdragsgiver er Miljøverndepartementet. Fondet ble opprettet i 2002, som et virkemiddel innenfor kulturminneforvaltningen, og som et tilskudd til de eksisterende tilskuddsordningene som gjelder for antikvariske kulturminner. I vedtektene for fondet heter det at fondet skal evalueres hvert fjerde år, og det er dette som er tema for foreliggende rapport.

Prosjektet er basert på nasjonale styrings- dokumenter og fondets egne dokumenter, intervjuer med nøkkelinformanter i fondet og dets omverden, statistikk over alle søknader og tildelinger fra fondet samt spørreundersøkelse til søkere.

Prosjektteamet har bestått av sosiolog Ragnhild Skogheim (prosjektleder), statsviter Sigrid Skålnes og etnolog Marit Ekne Ruud. Forskerkollega Frode Berglund har bistått i tilrettelegging av spørreundersøkelsen.

Forfatterne ønsker å takke alle informanter som velvilligst har stilt sin tid til rådighet og gitt oss verdifull innsikt i Kulturminnefondet og dets virksomhet. Takk også til respondentene i spørreundersøkelsen.

Miljøverndepartementet har hatt til gjennomsyn et utkast til rapport før den ble offentliggjort.

Oslo, mars 2007

Berit Nordahl
Forskningssjef

Innhold

Forord	1
Tabelloversikt	4
Figuroversikt.....	5
Sammendrag	6
Summary.....	10
1 Om evalueringen	14
1.1 Bakgrunn og problemstillinger	14
1.2 Datakilder og metode	15
2 Intensjoner og rammer for Norsk kulturminnefond	17
2.1 Bakgrunnen for Norsk kulturminnefond	17
2.2 Kulturminnefondets visjoner og overordnede mål.....	18
2.3 Rammebetingelser ved etableringen	19
2.4 Faglig profil.....	21
2.4.1 Prioriteringsområde – kystkultur.....	22
3 Fondets organisering og oppgaver	23
3.1 Vekst og utvikling av organisasjonen	23
3.1.1 Styrets sammensetning og oppgaver	24
3.1.2 Bemanning i fondet.....	25
3.2 Faggruppemedlemmenes arbeidsform og saksbehandlingsrutiner.....	25
3.3 Søkeprosedyrer og kriterier for tildeling.....	26
3.3.1 Hvordan fungerer søknadsskjemaet?	28
3.3.2 Oppfølging av avsluttede prosjekter	30
3.3.3 Klageadgang.....	30
3.3.4 Generelle kommentarer til søknadsbehandlingen	30
3.3.5 Vurderinger av kategoriene som anvendes	31
3.4 Tildelingsprofil.....	32
3.5 Regional fordeling av tildeling	35
3.6 Informasjon og relasjoner til omgivelsene	38
3.6.1 Informasjonsvirksomhet knyttet til nettstedet	38
3.6.2 Befaringer og nettverksbygging	38
3.7 Verdiskapingsprogrammet	39

3.8	Oppsummering.....	40
4	Søkeres erfaringer med kulturminnefondet.....	42
4.1	Bakgrunn og oversikter.....	42
4.2	Kunnskap om og kjennskap til kulturminnefondet	43
4.3	Bakgrunn for søknadene	44
4.4	Søknadsprosessen.....	46
4.4.1	Resultatet av søknadene	47
4.5	Tilbakemeldinger og vurderinger ved tildeling/avslag ..	48
4.6	Nytteverdi.....	49
4.7	Oppsummering.....	51
5	Kulturminnefondet og det regionale nivået.....	53
5.1	Møre og Romsdal.....	54
5.2	Vestfold.....	56
5.3	De andre fylkene rundt Oslofjorden.....	56
5.4	Nordland, Troms og Finnmark.....	58
5.5	Fylkeskommunenes rolle	62
5.6	Oppsummering.....	64
6	Måloppnåelse og resultater	66
6.1	Fungerer Kulturminnefondet etter hensikten?.....	67
6.2	Bidrar fondet til å sikre verneverdige kulturminner og kulturmiljøer og stimulere til økt verneinnsats?.....	68
6.3	Når man målgruppene? Hvem nås eventuelt ikke?	69
6.4	Fondet har bidratt til økt satsing på kulturminnefeltet ...	71
6.5	Oppfølging og kontroll av prosjekter	72
6.6	Faglig arbeidsgruppe.....	72
6.7	Nettstedet nyttig	73
6.8	Tydligere satsing, større prosjekter	73
6.9	Fredete versus ikke-fredete kulturminner	73
6.10	Kulturminnefondet og regionalnivået	74
6.11	Oppsummering.....	75
7	Anbefalinger	77
7.1	Anbefalinger.....	77
7.2	Kunnskapsbehov videre	80
	Litteratur.....	82
	Vedlegg 1 Spørreskjema.....	83
	Vedlegg 2 Informanter.....	90

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Fylkesvis fordeling (i kroner) av tildelte midler 2003-2006.....	37
Tabell 4.1	Hvordan søkerne fikk informasjon om Norsk kulturminnefond.....	43
Tabell 4.2	Var det aktuelt å søke fondet om midler fra starten av prosjektet.....	45
Tabell 4.3	Hva var grunnen til at det ble søkt om støtte?.....	45
Tabell 4.4	Søkernes vurdering av fondets søknadsskjema.....	46
Tabell 4.5	Kategorien det omsøkte tiltaket hører inn under.....	48
Tabell 4.6	Hvordan søkerne fikk vite om resultatet.....	49
Tabell 4.7	Søkernes vurdering av avslag på søknaden.....	49
Tabell 5.1	Kategorisering av søknadene fra Møre og Romsdal 2004 og 2006.....	55
Tabell 5.2	Kategorisering av søknadene fra Vestfold 2004 og 2006.....	56
Tabell 5.3	Kategorisering av søknadene fra Oslofjordområdet våren 2004 og 2006.....	57
Tabell 5.4	Oversikt over innsendte og innvilgede søknader 2004, 2005 og 2006 i kystfylkene på Sørlandet og Østlandet.....	58
Tabell 5.5	Kategorisering av de nordnorske søknadene våren 2004 og 2006.....	59

Figuroversikt

Figur 3.1	Innvilgede og avslåtte søknader 2003-2006.....	33
Figur 3.2	Fordeling av støtte etter størrelse	34
Figur 3.3	Fordeling av midler ut fra faglig prioritering.....	35
Figur 3.4	Fylkesvis fordeling av støttede prosjekter 2003-2006 ...	36
Figur 4.1	Søkernes vurdering av fondet etter ja-/nei-svar på søknaden. Prosent. N=316.....	47

Sammendrag

Ragnhild Skogheim, Sigrid Skålnes og Marit Ekne Ruud

Evaluering av Norsk Kulturminnefond

NIBR-rapport: 2007:6

Denne rapporten presenterer resultatene fra evalueringen av Norsk kulturminnefond. Hensikten har vært å vurdere om fondet så langt har svart til de forventninger og intensjoner som var tilstede da det ble etablert. I evalueringen er også intensjoner bak fondet, utvikling, relasjoner til omgivelsene, resultater og utfordringer temaer. Måling av resultater av fondets virksomhet baserer seg på både tildeling av midler og resultatene av disse tildelingene, og omgivelsenes oppfatninger av fondets virkemåte og resultater.

Datakilder i evalueringen er dokumenter, både nasjonale dokumenter og fondets egne dokumenter, intervjuer med nøkkelinformanter i fondet og dets omverden, statistikk over alle søknader og tildelingene fra fondet og spørreundersøkelse til søkere til fondet. Vi har også sett mer detaljert på fondets arbeid i to fylker og i noe mindre grad i i utvalgte fylker i Nord-Norge, Vestlandet og oslofjordregionen.

Hovedkonklusjoner

Norsk kulturminnefond har i løpet av årene fra opprettelsen i 2002 etablert og utformet organisasjonen på en dyktig måte, og lagt grunn for rutiner som synes levedyktige. Dette gjelder både i forhold til søknadshåndtering, saksbehandling og informasjon, og det gjelder i forholdet mellom styret og administrasjonen. Fondet har bygget opp et administrativt system som er gjennomsliktig, der vedtak er åpne og der beslutninger kan etterprøves. Fondets nettsted er en viktig kilde til informasjon om fondets virksomhet og om søknadsprosedyrer. Administrasjonen og styret fungerer godt, og det er etablert en egen faggruppe for søknadsvurdering, noe som representerer en viktig kvalitetssikring i forhold til utvelging av prosjekter. Kulturminneiere og andre som henvender seg til fondet rapporterer om at de får god

NIBR-rapport: 2007:6

---

hjelp, og har nytte av kontakt med fondet i en søknadsprosess. Fondet har også etablert god kontakt og kommunikasjon med aktuelle frivillige organisasjoner, fylkeskommuner og andre.

Å slå fast om fondet har nådd sine målsetninger er for tidlig, fordi det kun er fire år siden fondet ble etablert. Men om vi ser på hva som er utrettet, og hvilken retning fondet har, så er det grunn til å si at fondet er godt i gang med å realisere tiltak som vil bidra til at målsetningene nås. Til nå har fondet gitt støtte til 245 ulike tiltak, og mange av disse tiltakene er mindre prosjekter, eller prosjekter som det tidligere ikke var mulig å få støtte til. Fondet har også nådd ut til mange, ikke minst ved hjelp av kulturvernmyndighetene i fylkeskommunene. Fondet er etablert og begynner å bli godt kjent blant potensielle målgrupper, noe som er en god situasjon når man fra 2007 av vil ha betydelige større summer å dele ut årlig enn hittil.

Målgrupper og treffsikkerhet

Fondet er treffsikkert ved at det når privatpersoner, organisasjoner, stiftelser og andre eiere av kulturminner og kulturmiljøer. Det er ikke ut fra vårt materiale grunnlag for å si at midler går til prosjekter som ikke skulle fått, men det er noen tiltakskategorier som er underrepresentert blant prosjekter som har fått midler. Det gjelder spesielt *dokumentasjon, formidling, park og landskap* og *veg og sti*. Den åpenbare forklaringen er at det er få søkere innenfor disse kategoriene. Dersom Kulturminnefondet ønsker flere søknader innenfor disse kategoriene, bør man vurdere økt innsats for å få dette til, blant annet gjennom informasjon og bedre markedsføring om hva det kan søkes om. Dette vil igjen kreve mer ressurser i administrasjonen, og tettere samarbeid med fylkeskommunene.

Det skal være like enkelt for ”fru Hansen” som for mer profesjonelle aktører å ta kontakt med fondet og søke om midler. Fra sekretariatets side legges det stor vekt på å gi søkere råd og veiledning, blant annet ved at det på nettstedet vises eksempler på ferdig utfylte søknader samt veiledning om hvordan ulike felt skal fylles ut. I løpet av evalueringen er skjemaet blitt noe forenklet. På tross av de forenklingene som er foretatt, er det fremdeles et krav om å fylle ut et spesifisert skjema for å være aktuell søker. Om det nye skjemaet fungerer bedre enn tidligere skjemaer er noe fondet bør vurdere framover.

Regional skjevhet

Kulturminnefondets nedslagsfelt er regionalt, og prosjektmidlene blir tildelt prosjekter i de ulike fylkene, ut fra vurdering av søknadene. Det

er imidlertid store regionale/fylkesvise skjevheter med hensyn til antall innvilgete søknader. Det er først og fremst Møre og Romsdal som peker seg ut som fylket med flest tildelinger fra fondet, mens Vestfold er fylket med færrest støttede prosjekter. Nord-Norge, deler av Vestlandet samt Oppland er regioner og fylker som har flest innvilgete søknader. Dette kan tolkes som uttrykk for at fondet ikke når like godt ut til alle deler av landet.

Funnene viser at tett kontakt mellom fylkeskommunene og sekretariatet er viktig, noe som også gjenspeiles i antall støttede prosjekter fra de enkelte fylkene. Fylkeskommunene arbeider også med å spre informasjon om fondet til de som henvender seg til fylkeskommunen med spørsmål knyttet til kulturvern og kulturminner. Ved opprettelsen av kulturminnefondet ble ikke fylkeskommunene pålagt oppgaver eller ansvar, men fondet krever antikvarisk vurdering fra fylkeskommunene når det gjelder søknader til fondet. Slik har fylkeskommunen blitt ”pålagt” en vesentlig oppgave, i tillegg til at fylkeskommunen i varierende grad informerer om fondet og de mulighetene som finnes der. Fylkeskommunenes engasjement her er avhengig av tilgjengelige ressurser, og i flere fylkekommuner viser det seg vanskelig å i stor grad prioritere arbeidet med søkere og oppfølging, selv om dette er ønskelig.

Søkeres erfaringer med kulturminnefondet

Spørreundersøkelsen viser at det er kulturminneeierne som er den aktive part i forhold til fondet, det vil si som henvender seg til fondet. Dette skjer ofte på bakgrunn av informasjon fra lokalnivået, der både kulturkontoret i kommunen, og ikke minst kulturminneansvarlige i fylkeskommunen, er viktige parter. Fondet får ellers godt skussmål for informasjon, særlig får hjemmesidene god kritikk. Det innebærer likevel ikke at fondet er svært godt kjent blant potensielle søkere, over halvparten av utvalget vårt kjente ikke til fondet da de startet planleggingen av sitt prosjekt. Noe av dette skyldes at planleggingen faktisk startet før fondet var etablert, men det er likevel ingen grunn til å si at fondet er allment kjent blant kulturminneiere.

Når vi spør om hvorfor folk søkte fondet om støtte, er svaret i første rekke at prosjektet ikke kunne gjennomføres uten offentlig støtte, og fondet viste seg å være det mest relevante. Igjen ser vi at fylkeskommunen har en viktig rolle når det gjelder å informere om fondet.

Langt flere i nei-utvalget enn de som fikk ja på søknaden er misfornøyde med søknadsskjemaet. Dette kan være en indikasjon på at søknadsskjemaet er såpass vanskelig at det skiller mellom de som er ”flinke” til å fylle ut skjema, og de som ikke har den erfaringen eller

kompetansen. Om det er dårlig skjemautfylling, eller dårlig prosjekt, eller begge deler, som gjør utslaget når styret sier ja eller nei til en søknad, er imidlertid vanskelig å slå kategorisk fast her.

Søknadene er i svært varierende størrelse, fra noen få tusen og opp til en halv million. Det viser at det er etterspørsel etter tilskudd i varierende størrelse. Tilbakemeldingene fra fondet på søknadene er ikke uproblematisk, en tredjepart sier de ikke forstår bakgrunnen for at de fikk avslag på sin søknad. Dette kan tolkes på mange måter, men det er i alle fall tydelig at det er behov for en mer omfattende tilbakemelding på avslag enn det fondet gir i dag. Det vil kreve mer ressurser enn i dag, men det vil også kunne medføre økt læring i forhold til søkerne. Et til dels innfløkt søknadsskjema, og uforståelig tilbakemelding for noen har likevel ikke tatt motet fra søkerne, et flertall av de som fikk avslag oppgir at de kommer til å søke fondet om støtte på nytt.

Utfordringer framover

Fondet står også overfor en del utfordringer framover. Oppfølging og kontroll av prosjekter som har fått støtte må bedres, ikke minst er det viktig å styrke dette området når fondet nå etter hvert vil komme til å øke prosjektporteføljen sin betydelig. Det kan for eksempel tenkes at fylkeskommunene, eller andre uavhengige instanser, må inn i bildet når det gjelder oppfølging og kontroll.

Det bør vurderes kjøp av tjenester fra fylkeskommunene, i og med at det er begrensede administrative ressurser i fondet. Når det gjelder spleiselag mellom fondet og private aktører, synes slike i liten grad å ha blitt etablert.

Styret må diskutere fondets ansvarsområde og handlingsrom.

Fondet opplever bindinger i vedtektene, blant annet ved at minst 1/3 av fondets avkastning bør over tid nyttes til fredete kulturminner. Fondets styre og Miljøverndepartementet bør avklare grensegangen og arbeidsdeling mellom fondet og øvrig kulturminneforvaltning.

I vedtektene for fondet heter det at fondet ”kan brukes innenfor hele kulturminnefeltet, herunder kulturhistorisk verdifulle kirker.” Dersom fondet skal bruke mer midler på kirkesøknader, bør det diskuteres ekstra tilføring av midler til fondet, øremerket kulturhistoriske kirker.

Summary

Ragnhild Skogheim, Sigrid Skålnes and Marit Ekne Ruud
The Norwegian Cultural Heritage Fund – An evaluation
NIBR Report: 2007:6

We present in this report the results of an evaluation of the Norwegian Cultural Heritage Fund (*Norsk kulturminnefond*). The evaluation sought to ascertain the degree to which the Fund thus far has met the expectations and intentions of the founders. The themes of this evaluation therefore include the background to the Fund's establishment, its development, external relations and challenges. We estimate performance by looking at project allocations and outcomes, attitudes to the Fund and its impact.

Data derive from document studies, including national documents and the Fund's own documents; from interviews with key informants at the Fund and its environment; statistics on all applications and awards by the Fund; and finally a survey of applicants. We have also carried out a detailed study of the Fund in two counties, and more broadly in selected counties in Northern Norway, Western Norway and the Oslo Fjord region.

Main findings

Since opening in 2002, the Norwegian Cultural Heritage Fund has created a well-functioning organization with what seem to be viable procedures for dealing with applications, providing information and working with the governing board. The Fund's management arrangements are transparent, decision making is open and verifiable. The Fund's homepages provide important information on what the Fund does and application procedures. Relations between the management and governing board are good; a group of specialists assesses applications, an important quality assurance mechanism in the project selection process. According to owners of historical monuments and/or cultural heritage sites and others, assistance provided by the Fund is useful, and they benefited particularly from

---

contact with the Fund during the application process. The Fund enjoys good relations with relevant NGOs, county councils and others.

It is too early to say whether the Fund has achieved its objectives – it is after all only four years old. But if we judge by its accomplishments to date and the direction it has staked out, we can say that the Fund is already taking action which in the longer run will facilitate the realisation of these objectives. So far, the Fund has supported 245 projects. Many are relatively minor projects, or ideas for which funding was otherwise unavailable. The Fund has also reached many, thanks not least to the county cultural heritage authorities. Potential target groups are increasingly aware of the Fund, which is a good situation in with the imminent and significant enlargement of the Fund's allocation budget from 2007.

Target groups and target accuracy

The Fund has a keen eye for hitting the target insofar as it reaches individuals, organisations, foundations and others who own cultural monuments and heritage sites. We have no reason to say on the basis of our data whether the Fund has supported impractical or unfeasible projects, but certain project categories are underrepresented, i.e. projects related to *documentation, information/public relations, parks and landscapes* and *pathways and tracks*. An obvious explanation would be a low percentage of applications in these categories. But if the Cultural Heritage Fund would like to improve performance in these areas, it should perhaps consider outreach work to inform relevant target groups about the types of project for which funding is available. It would mean more work for the management, and also require closer collaboration with the county councils.

It should be as easy for “Mrs Everyman” to get in touch with the Fund and apply for funding as for more professional stakeholders. The secretariat works hard to provide relevant advice and assistance – the web pages explain each section of the application form, and there are a couple of completed forms for applicants to study. During the course of this evaluation, the application form underwent simplification. Applicants still need however to submit a specified form to be in the running for funds. Whether this new version is better than the old ones is something the Fund should assess at some future date.

Regional bias

The Cultural Heritage Fund's catchment area is regional, and project funds are allocated to projects by county. Project approvals demonstrate a strong statistical bias towards certain regions and

counties, however, with Møre og Romsdal coming out as the most successful county, and Vestfold the least successful. Projects from regions and counties in Northern Norway, parts of Western Norway and Oppland are significantly more likely to win approval. A natural explanation would be that the Fund is less well known in some parts of the country.

The findings also show the importance of a close relationship between county councils and the secretariat, as indeed the county-wise project approvals attest. County councils offer information about when inquiries deal with conservation and cultural heritage issues. When the Cultural Heritage Fund was established, no special responsibilities or duties were delegated to the county councils, but the Fund requisitions archaeological assessments from county authorities in connection with application processing. So in a sense, the county councils do play an important role, in addition to making the Fund more widely known. County councils' engagement here depends on available resources, and in several counties it is clearly difficult to give priority to applicants and projects over the longer term, despite good intentions.

What do applicants say about the Cultural Heritage Fund?

Judging from our survey, the owners of the cultural monuments and sites are the active parties. That is, they initiate contact with the Fund, often on information obtained locally, where local culture authorities and, not least, county cultural heritage authorities, are important stakeholders. The Fund is praised for the quality of its information and, in particular, its web pages. That said, likely applicants may not know much about the Fund or its purpose. Indeed, at least half our sample knew nothing about the Fund when they started planning their project. Although some of these plans were under way before the Fund came into existence, the Fund is not necessarily widely known among owners of cultural monuments and heritage sites.

We asked people why they had chosen to lodge an application with the Cultural Heritage Fund. For most respondents it was because without public funding, their project would have been impossible, and the Fund seemed the most likely place. Again, county councils are clearly playing an important role as mediators between applicants and the Fund.

Unsuccessful applicants are significantly more likely to criticise the application form. This may indicate difficulties with the form itself: some are "experienced form fillers" and find it easier to complete the form than the less experienced applicant. But whether a project is turned down by the board because the applicant had failed to complete

---

the form as required, or because the project seemed impracticable is difficult to say.

The sums applied for vary widely, from a few thousand to half a million kroner (about 2–300€ to about 60,000€). There appears to be a demand for grants of various sizes. Comments appended to unsuccessful applications by the Fund are sometimes difficult to decipher; and one third party told us that the Fund's grounds for rejecting his particular project were simply incomprehensible. There are doubtless several explanations, but there is clearly a need to explain in understandable terms why an application is rejected. More resources would be needed, of course, but applicants would be better informed. Despite what to some is clearly a difficult procedure and incomprehensible letters of rejection, unsuccessful applicants do not give up at the first hurdle.

Challenges ahead

There are several problems the Fund will need to tackle as it moves forward. Oversight and control of funded projects must be improved, especially in the light of the Fund's impending portfolio expansion. County councils, and other autonomous stakeholders, could conceivably help the Fund in this area.

The Fund should also consider commissioning work from the county councils, given the Fund's own limited management resources. And little has been done to establish joint ventures with non-public stakeholders.

The board should discuss the Fund's responsibilities and jurisdiction

The Fund feels constrained by its articles of association, which require among other things the Fund to spend one third of its earnings over time on listed cultural monuments. The board should consult with the Ministry of the Environment to clarify the Fund's jurisdictional boundaries and responsibilities on the one hand and those of other cultural heritage bodies on the other.

The Fund's articles of association place the entire cultural heritage sector under the Fund's jurisdiction, "including churches of cultural and historical value". If one wants to see the Fund increase allocations to church-related projects, one should consider allocating more money to the Fund itself, earmarked especially for churches of cultural and historical value.

1 Om evalueringen

1.1 Bakgrunn og problemstillinger

Norsk kulturminnefond ble opprettet i 2002, som et virkemiddel innenfor kulturminneforvaltningen, og som et tillegg til de eksisterende tilskuddsordningene som gjelder antikvariske kulturminner. I vedtektene for Kulturminnefondet blir det uttrykt at fondet skal evalueres hvert fjerde år, og den første evalueringen skal gjennomføres i 2006 – fire år etter opprettelsen. Det er dette som er tema for foreliggende rapport.

Evalueringsoppdraget faller innenfor en relativt tradisjonell målresultat evaluering (Almås 1990, Falleth og Saglie 2005, Patton 1990), der hensikten er å vurdere om Kulturminnefondet så langt har svart til de forventninger og intensjoner som var til stede da det ble etablert. I og med at fondet kun har eksistert i få år, vil det være begrenset i hvilken grad målsettinger med fondet kan forventes å være oppfylte så langt. Slik vil vi ikke bare fokusere på oppnådde mål, men også på retningen fondet har, og hvilke resultater det kan vise til hittil. En vesentlig del av evalueringen er også å dokumentere hvordan resultater blir oppnådd, og å vise prosessen fondet har gjennomgått siden start. Oppbyggingen av fondet og vurderingen av det er derfor vektlagt i rapporten, og vi har sett dette både ut fra fondets administrasjon, styre og fra brukerne av fondet.

Fondets hovedaktivitet er å tildele midler til kulturminnetiltak fra de årlige avkastningene av fondet i samsvar med departementets retningslinjer. I evalueringen er også intensjoner bak fondet, utvikling, relasjoner til omgivelsene, resultater og utfordringer temaer. Måling av resultater av fondet vil basere seg på både tildeling av midler og resultatene av disse tildelingene, og omgivelsenes oppfatninger om fondets virkemåte og resultater.

Evalueringsrapporten omfatter en beskrivelse av intensjonene og rammene for fondet, herunder også bakgrunn for og hensikten med fondet. Videre blir visjoner og overordnede mål presentert, samt rammebetingelser ved etableringen. En del av formålet med Kulturminnefondet er å utvikle nye og mer fleksible samarbeidsformer mellom offentlig og privat kapital enn det andre statlige tilskuddsordninger gir rom for. I hvilken grad dette er blitt konkretisert behandles i rapporten, i tillegg til å studere hvilke andre politiske styringssignaler som gjør seg gjeldende i forhold til fondet.

I evalueringsrapporten beskrives også utviklingen av Kulturminnefondet og fondets relasjoner til omverden. Et spesielt viktig punkt er fondets tildelingspraksis hvor vektlegging av kriterier for tildeling av midler, utvelgelsesprosess, tilbakemelding og oppfølging vurderes. Vi har her hatt et særlig fokus på to fylker, Møre og Romsdal og Vestfold, samt i noe mindre omfang på de tre nordnorske fylkene. Rapporten beskriver og vurderer også utviklingen av relasjoner til omgivelsene, herunder antikvariske myndigheter, andre offentlige myndigheter samt frivillige organisasjoner.

Hovedspørsmålet i evalueringen er om Kulturminnefondet fungerer etter hensikten. Dette spørsmålet dreier seg om å vurdere effekten av fondets tildelinger, i hvilken grad de som tildeles midler faktisk greier å gjennomføre tiltakene i tråd med tildelingene, og om fondet styrker kulturminnevernet gjennom de konkrete tildelingene. Dette er relativt kompliserte og potensielt svært ressurskrevende spørsmål å besvare. Det forutsetter også en beskrivelse av en "før"-situasjon, noe som kan være vanskelig å etablere. I tillegg har fondet vært i virksomhet kun en kort periode, det gjør det vanskelig å måle denne typen resultater. NIBR og Miljøverndepartementet har derfor blitt enige om bruke indirekte mål for å vurdere dette punktet. Dataene på dette punktet har derfor primært vært aktørenes oppfatninger om fondets relevans og resultater. Empiri fra spørreskjemaundersøkelse og informantintervjuer er viktigste datakilder til å belyse gjennomføring av tiltak og andre sider ved prosjektene det er søkt midler til.

1.2 Datakilder og metode

Datakilder i evalueringen er dokumenter, både nasjonale dokumenter og fondets egne dokumenter, intervjuer med nøkkelinformanter i fondet og dets omverden, statistikk over alle søkere og tildelingene fra fondet og spørreskjemaundersøkelse til søkere til fondet. Vi har også

sett mer detaljert på fondets arbeid i to fylker, og i noe mindre grad i tre andre fylker.

Dokumentene dreier seg om stortingsmeldinger, statsbudsjett, offentlige utredninger og andre politiske styringssignaler for fondets virksomhet, som Stortingets budsjettbehandling samt eventuelle spørsmål i spørretimen på Stortinget. I tillegg har vi intervjuet sentrale informanter i nasjonal forvaltning.

Som bakgrunn for beskrivelsen har vi gjennomgått budsjetter/regnskaper/møtoreferater for fondet og skriftlig materiale som beskriver virksomheten i alle driftsårene. For å få innsikt i fondets utvikling og arbeidsmåte har vi intervjuet sentrale personer i fondets organisasjon, som daglig leder, styreleder og nestleder. Videre har vi intervjuet representanter for Miljøverndepartementet, Riksantikvaren, fylkeskommuner og frivillige organisasjoner, samt et tidligere styremedlem (se vedlegg 2 for oversikt over informanter)

Oppbyggingen av rapporten er i tråd med vektleggingen av målsettinger og resultater, og prosessene som kan forklare måloppnåelse. I kapittel 2 presenterer vi intensjoner og rammer for Norsk kulturminnefond, inkludert fondets faglige profil. Kapittel 3 omhandler fondets organisering og oppgaver, kapittel 4 retter søkelyset mot brukerne av fondet og deres erfaringer. I kapittel 5 vektlegger vi fondets relasjon til det regionale nivået, der vi ser på forholdet til fylkeskommunene generelt, og til noen utvalgte fylker spesielt. Måloppnåelse og resultat er temaet for kapittel 6, der vi ser på hva fondet har oppnådd så langt, og oppsummerer våre funn. I kapittel 7 presenterer vi våre anbefalinger for fondet videre framover.

---

2 Intensjoner og rammer for Norsk kulturminnefond

2.1 Bakgrunnen for Norsk kulturminnefond

Norsk kulturminnefond ble opprettet av Stortinget den 21. juni 2002 (St.prp. nr 63 (2001-2002)). Stortinget gjorde dette vedtaket i forbindelse med behandlingen av revidert statsbudsjett (St.prp.nr.63 (2001-2002)). Regjeringen godkjente vedtektene til fondet ved kongelig resolusjon 7. mars 2003. Opprettelsen av Kulturminnefondet ble begrunnet ut fra at det var ”behov for å styrke arbeidet med å sikre verneverdige kulturminner og kulturmiljøer. Det er beregnet at ca 1 prosent av våre kulturminner forsvinner hvert år. For å snu denne negative utviklingen, er det nødvendig å utvikle virkemidler som kan stimulere til økt verneinnsats fra eiere og næringsliv” (St.prp. nr. 63.)

Fortidsminneforeningen og Norges kulturvernforbund var sterkt delaktige i opprettelsen av fondet. Mønsteret fant man i det engelske ”Cultural Heritage Fund”. Man så at det var behov for en aktør utenfor det politisk-forvaltningsmessige systemet, og særlig Fortidsminneforeningen framhever at man jobbet aktivt i forhold til Stortinget for å få etablert et eget fond.

Kulturminnevernet var tidligere lavere prioritert av statlige myndigheter enn i dag, og mindre utviklet som politikkfelt (tidligere styremedlem i Kulturminnefondet). Dette viste seg også i organisasjonsmønsteret i Miljøverndepartementet, der kulturminnevernet tidligere var en liten seksjon innenfor avdeling for naturforvaltning. I 2001 ble det etablert en egen avdeling for kulturminneforvaltning i Miljøverndepartementet, med sikte på å styrke dette feltet som politikkområde. I 2001 la kulturminneutvalget fram en utredning fra kulturminneutvalget om utfordringer i en ny kulturminnepolitikk (NOU 2002:1 Fortid former framtid). Denne ble fulgt opp Stortingsmelding 16, 2004-2005 (Leve med kulturminner).

I Stortingsproposisjon nr. 63 heter det at ”Norsk kulturminnefond skal føre til mer effektive samarbeidsformer mellom offentlig og privat sektor, og bygge opp under en styrket verneinnsats. Fondsmidlene skal utløse midler fra privatpersoner, næringsliv og andre. På den måten vil fondet gi synergieffekter og utløse merinnsats”. I Stortingsproposisjonen heter det videre at Norsk kulturminnefond skal dekke hele kulturminnefeltet. Minst 1/3 av fondets avkastning bør over tid nyttes til fredede kulturminner og kulturmiljøer. Det er en forutsetning at fondets midler skal være et supplement til Riksantikvarens ordinære tilskuddsordninger.

2.2 Kulturminnefondets visjoner og overordnede mål

Kulturminnefondets visjon er å ”være den viktigste offentlige medfinansierer av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer i privat eie” (Strategiplan 2004/2005). Denne visjonen er konkretisert gjennom flere ulike strategier, der en av dem er å prioritere kystkultur som tematisk satsingsområde. Fondet skal dessuten prioritere spesielle geografiske områder (3-5) av kysten, som skal ha særlig oppmerksomhet og hvor fondet kan eller vil ta initiativ til prosjektutvikling. Det er først og fremst disse to strategiene som forteller noe om fondets policy – det vil si hvilke områder, både faglig og geografisk, fondet vil prioritere og arbeide for å styrke. De andre strategiske valgene er knyttet til mer interne forhold i fondet, blant annet det å yte bedre service og gi søkere bedre rettleiding. Dette dreier seg blant annet om å utvikle fondets nettside og gjøre denne mest mulig brukervennlig, for eksempel ved å ha eksempler på ferdig utfylte søknader og veiledning om hvordan søknadsskjemaet skal fylles ut. Søkere med nettilgang finner alle nødvendige opplysninger der. For søkere uten nettilgang stiller situasjonen seg noe annerledes, noe vi vil komme tilbake til i kapittel 4.

I strategiplanen (2004/2005) legges det også vekt på å forbedre samfunnskontakten gjennom oppsøkende virksomhet, deltakelse i arrangementer i egen eller andres regi og gjennom aktivt informasjonsarbeid. Dessuten skal fondet legge vekt på dokumentasjon og informasjon, ikke minst med siktemål om å tydeliggjøre behovet for økte økonomiske midler til fondets arbeid. Oppsummert forteller strategiplanen at fondet skal bli en profesjonell og serviceinnstilt organisasjon med klare faglige prioriteringer. Innsatsen skal rettes både mot kulturminneiere og praktisk kulturminnearbeid, og mot det politiske miljøet som finansierer fondet.

Kulturminnefondet legger vekt på å gi omfattende informasjon om hvilke områder man prioriterer, og hva det kan søkes om. Fondet skal være forutsigbart i betydningen at potensielle søkere skal vite hvilke temaer det kan søkes på, og hvilke temaer som faller utenfor. Det er for eksempel svært sjelden at det er aktuelt å gi midler til kirker, selv om fondet i følge vedtektene kan brukes innenfor hele kulturminnefeltet, herunder også kulturhistorisk verdifulle kirker. Stavkirker er Riksantikvarens ansvar mens fondet har ansvar for andre verneverdige kirker. Både fra fondet, Riksantikvaren og andre informanter ble det påpekt at det er flere problemer knyttet til å ha kirker som et av fondets tiltakskategorier. Istandsetting av kirker krever spesialkompetanse som få har, og det er også vanskelig å finne medfinansierer. Informanten fra Fortidsminneforeningen savnet imidlertid kirkene i fondets virksomhet. Forfallet er formidabelt, men her bør det komme tilleggsfinansiering, ikke tas fra fondets ordinære midler, fremholdt informanten. Selv om kirker i hovedsak er kommunalt ansvar, kommer de langt ned på deres prioriteringslister. Riksantikvaren tar seg av stavkirkene, men det er snakk om 38, mens det er om lag 1600 andre verneverdige kirker.

For å få støtte fra Kulturminnefondet stilles det krav om privat medfinansiering. Ifølge vedtektene skal denne utgjøre minimum 30 prosent av total prosjektkostnad, i gjennomsnitt står likevel privat finansiering for 50 prosent av totale kostnader for et prosjekt.

2.3 Rammebetingelser ved etableringen

Ved opprettelsen av fondet, avsatte Stortinget det første beløp på 200 millioner kroner som fondskapital. I statsbudsjettet og statsregnskapet står fondet under Miljøverndepartementet. Midlene ble plassert i Norges Bank til 6,5 % statsobligasjonsrente over 10 år. Dette ville gi en årlig avkastning på 13. millioner kroner. Det var denne årlige summen Norsk kulturminnefond fikk som økonomisk ramme ved opprettelsen. Da saken ble behandlet i Stortinget, mente komitémedlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet at avkastningen ikke ville være tilstrekkelig for å utløse betydelig finansiering fra andre hold eller vesentlig redusere de manglende bevilgningene til kulturminnevernet i Norge. Medlemmene viste til at Kulturminneutvalget i NOU 2002:1 tok til orde for at fondet skulle bygges opp slik at det ville gi en avkastning på 100 millioner kroner, og mente derfor at fondets kapital på sikt burde økes. Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet så derimot annerledes på saken, og viste til at feltet ble styrket ved behandling av statsbudsjettet for 2002,

og ønsket ikke ytterligere støtte av feltet. Kulturminneutvalgets flertall mente at fondet skulle være et supplement til statlige tilskudd og ikke komme til erstatning for det ansvaret staten har for fredete kulturminner og kulturmiljøer.

I St.meld.nr.16 (2004-2005) signaliseres det en gradvis oppbygging av Kulturminnefondet, hvilket ble gjort første gang i revidert statsbudsjett i 2005 og i statsbudsjettet for 2006. I statsbudsjettet 2007 fikk fondet en økning på 200 mill. kroner og er nå oppe i en milliard kroner. I 2007 vil avkastningen av kapitalen til fondet utgjøre om lag 35 millioner kroner. Fondet har budsjettet med en post til støtte til kulturminnevern på 33,2 millioner kroner, noe som er mer enn en fordobling fra 2006, da samlet bevilgning utgjorde 14.366 600 kroner.

I St.prp. nr. 1 (2006-2007), budsjett for Miljøverndepartementet, er det gitt en føring på at Kulturminnefondet skal øremerke 9,0 millioner til Verdiskapingsprogrammet.¹ I 2007. I 2006 ble 3,7 millioner kroner øremerket Verdiskapingsprogrammet. 2,5 millioner av disse ble brukt, til fire pilotprosjektområder. Det betyr at 1,2 millioner kroner er overført til 2007, slik at samlet ramme til Verdiskapingsprogrammet fra fondet vil være 10,2 millioner kroner.

Miljøverndepartementet fastsatte i mai 2003 retningslinjene for tildeling av midler fra fondet. I disse blir det slått fast at fondets virkeområde er fastlands-Norge. Fondet gjelder ikke prosjekter/tiltak på Svalbard og Jan Mayen og i utlandet. Retningslinjene for tildeling av midler fra fondet slår ellers fast at midlene kan tildeles alle kategorier kulturminner og kulturmiljøer på land og under vann og flytende fartøyer. Det skal likevel normalt ikke tildeles midler til prosjekter knyttet til bygninger og anlegg i offentlig eie, eller til inventar og løsøre.

Norsk kulturminnefond er opprettet med et eget styre, oppnevnt av Miljøverndepartementet.

Norsk kulturminnefonds sekretariat er lokalisert til Røros, i tråd med daværende regjerings målsetting om å etablere nye statlige

---

¹ Verdiskapingsprogrammet er satt i gang av Miljøverndepartementet og Riksantikvaren. Miljøverndepartementet er oppdragsgiver mens Riksantikvaren skal etablere og gjennomføre programmet. Siktemålet er at kulturminner og kulturmiljøer i større grad må tas i bruk for å utvikle levende lokalsamfunn og være ressurser for verdiskaping i samfunnet. Dette er nedfelt i stortingsmeldingen "Leve med kulturminner" som ble vedtatt av Stortinget i 2005 (hentet fra RAs nettsider (www.ra.no), og programnotatet som ligger på internett).

arbeidsplasser utenfor Oslo. I Kulturminnefondets virksomhetsplan heter det at det gode med lokaliseringen er stedets identitet som verdensarvsted og viktig kulturminne, som ble betegnet som en flott ramme rundt fondet. Det mindre gode er kommunikasjonene når virksomheten er nasjonal, heter det i strategiplanen. Både styreleder og nestleder, samt daglig leder, påpekte at det kunne vært praktisk med en mer sentral beliggenhet. Nestleder mente at noen møter kanskje kunne vært avholdt andre steder, og at det også var et problem å få kvalifiserte søkere til stillinger ved sekretariatet. På tross av disse innvendingene, var det ingen av informantene som ønsket å flytte sekretariatet fra Røros.

2.4 Faglig profil

Norsk kulturminnefond ble opprettet ut fra at man så et behov for å sikre verneverdige kulturminner og kulturmiljøer. I dag står private eiere for den daglige forvaltningen av de aller fleste kulturminnene og kulturmiljøene, og slik er det forventet å være også i framtiden. Kulturminnefondet var fra starten av ment å skulle føre til ”mer effektive samarbeidsformer mellom offentlig og privat sektor, og bygge opp under en styrket verneinnsats. Fondsmidlene skal utløse midler fra privatpersoner, næringsliv og andre. På den måten vil fondet gi synergieffekter og utløse merinnsats.” (St. prp. Nr. 63 (2001-2003), kapittel 1432).

I retningslinjer for tildeling av midler fra Norsk kulturfond heter det at fondet skal ”arbeide for å initiere og stimulere gode prosjekter og tiltak innenfor tematiske og faglige satsingsområder på kulturminnefeltet. Satsingsområdene skal ikke ha en varighet ut over tre år. Som hovedregel gis det støtte til nye prosjekter. Senest ett år før utløpet av perioden skal satsingsområdene for de neste tre årene fastsettes” (Fastsatt av Miljøverndepartementet 5. mai 2003). Innenfor satsingsområdene skal prosjekter som inngår i formelle planer for ivaretagelse av kulturminner og kulturmiljøer prioriteres. Dersom kommuner får tildelt midler fra Kulturminnefondet, forutsettes det at kommunene setter i gang formelle planprosesser med formål å sikre bevaring.

I retningslinjene er følgende prosjekter/tiltak gitt som eksempler på tiltak som kan få støtte fra fondet: Prosjekter som

- tar kulturminneressursene i bruk gjennom sikring, istandsetting, restaurering, skjøtsel og formidling

- stimulerer til verdiskaping og utvikling basert på kulturminneressurser i lokalsamfunnene
- utvikler nye samarbeidsformer og partnerskap mellom private eiere, forvaltere, frivillige grupper, lag og organisasjoner, stiftelser, kommuner og næringsliv
- bidrar til utvikling og formidling av kunnskap og kompetanse som øker interessen for kulturarven
- medvirker til utvikling av nettverk som fremmer godt håndverk
- kommer allmennheten til gode
- Som hovedregel skal det ikke gis midler til:
- ordinært vedlikehold, modernisering m.v.
- ordinær drift av institusjoner, organisasjoner, stiftelser og liknende
- tiltak som strekker seg ut over tre år
- dekning av underskudd
- reisevirksomhet
- konferanser, seminarer, kurs, stipend

Det blir også sagt at Kulturminnefondet ikke skal gi midler til tiltak som krever undersøkelser og utgravinger av automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven. Det kan likevel gis midler til registreringer av automatisk fredete kulturminner som kommer allmennheten til gode.

Alle søknader innkommet før utløpt søknadsfrist blir forelagt fagkonsulenter til vurdering. De faglige konsulentene gir så sin vurdering til styret, som etter eget skjønn foretar prioriteringer ut fra vedtektene, retningslinjene for fordeling og de økonomiske rammene

2.4.1 Prioriteringsområde – kystkultur

Fra og med 2004 har kystkulturen vært prioritert område for Kulturminnefondet. Fra 2007 blir også by- og tettsted og landbrukets kulturminner og kulturmiljøer satsingsområder. Styreleder mente det var viktig å utvide satsingsområdene. Ved også å prioritere by- og tettsted kan midlene for eksempel bidra til å ta vare på trehusbebyggelsen i en del byer. I strategiplanen for fondet heter det at fondet skal prioritere spesielle geografiske områder av kysten (3-5), som skal ha særlig oppmerksomhet og hvor fondet kan/vil ta initiativ til prosjektutvikling. Verken styret eller andre informanter synes å være kjent med denne prioriteringen, eller hva det betyr i praksis.

---

3 Fondets organisering og oppgaver

3.1 Vekst og utvikling av organisasjonen

Ved opprettelsen av fondet ble sekretariatsoppgavene ivaretatt av Miljøverndepartementet, fram til styret ansatte daglig leder. Styret ble oppnevnt av Miljøverndepartementet den 7. mars 2003, med funksjonstid på fire år.

Høsten 2003 ble daglig leder ansatt, og arbeidet i delt stilling utover høsten. Fra årsskiftet 2003/2004 tiltrådte han i full stilling, og sekretariatets kontor ble etablert på Røros fra 1. februar 2004. I august 2004 ble en ny medarbeider ansatt, og staben har fra da bestått av daglig leder og en førstekonsulent. Statens senter for økonomistyring, region Drammen, har regnskapsføringsansvar for fondet.

Daglig leder er ansatt av styret på åremål for en periode på seks år. Åremålsperioden kan fornyes én gang. Daglig leder skal følge retningslinjer og pålegg styret har gitt, og har ansvar for den løpende driften av fondets administrasjon inklusiv ansettelse av personell.

I tillegg til styret og sekretariat har fondet, i tråd med vedtektene, etablert samarbeid med en gruppe eksterne fagkonsulenter. Gruppen vurderer, sammen med daglig leder, søknadene som kommer inn til fondet. De eksterne konsulentene består i dag av tre medarbeidere som har bakgrunn fra både praksisfeltet og forvaltningen innen kystkultur, håndverk og bygningsvern. I tillegg ble det i 2005 etablert kontakt med en jurist som ivaretar de formelle kravene og prosedyrene knyttet til søknadsbehandlingen. Juristen er med i faggruppen. Gruppens sammensetning og arbeidsområde omhandles nærmere i kapittel 3.2.

3.1.1 Styrets sammensetning og oppgaver

Vedtektene for fondet slår fast at fondet skal ha et styre på fem medlemmer og tre varamedlemmer. Medlemmenes og varamedlemmenes tjenestetid er fire år. Et styremedlem kan gjenoppnevnes én gang. Styret holder møter minst to ganger i året. Ett styremedlem og daglig leder kan kreve at det avholdes styremøte for behandling av en bestemt sak.

Det er styrets oppgave å forvalte fondet i samsvar med og innenfor rammene som følger av Stortingets vedtak om opprettelsen av fondet, vedtektene og bestemmelsen om bruken av midlene som er nedfelt i Stortingets årlige bevilgningsvedtak i henhold til hovedinstruks fra Miljøverndepartementet om økonomistyring i Norsk Kulturminnefond av 22.12. 2004, departementets tildelingsbrev og andre vedtak truffet av Stortinget eller departementet.

Vedtektene slår fast at styret blant annet skal:

- Forestå kontakten med departementet i viktige saker
- Fastsette virksomhetsplan med utgangspunkt i tildelingsbrev fra departementet og påse at virksomhetsplanen blir fulgt opp
- Vedta årlig disponering av fondets avkastning
- Hvert år avgi årsrapport og årsregnskap for det foregående år. Årsrapporten og årsregnskapet skal sendes Miljøverndepartementet etter nærmere retningslinjer fra departementet
- Sørge for utlysning av tilskuddsmidler og treffe vedtak om tilskudd én, eventuelt to ganger i året

Styret holder møter minst to ganger i året. Ett styremedlem og daglig leder kan kreve at det avholdes styremøter for behandling av en bestemt sak. Styret treffer vedtak i møte, og er vedtaksført når minst tre styremedlemmer, herunder styrets leder eller nestleder er til stede. En beslutning av styret krever at flertallet av medlemmene som deltar i behandlingen av en sak har stemt for. Ved stemmelikhet gjelder det som lederen, eller i dennes fravær, nestlederen har stemt for. Daglig leder har rett og plikt til å delta i styremøtene og til å uttale seg, med mindre styret for den enkelte sak bestemmer noe annet. Styret behandler organisasjonssaker, strategisaker, fordeling av tilskuddsmidler og forholdet til Miljøverndepartementet. I tillegg er nettverksbygging sentralt i styret, og de gjennomfører en årlig befarings- til utvalgte prosjekter

Som første styreleder ble Bjørg Wallevik valgt, med Siri Myrvoll som nestleder. Trygve Hegnar, Geirmund Lykke og Marvin Wiseth ble valgt som styremedlemmer, Gunnar Skaug, Anne Sæterdal og Frode Sannum som varamedlemmer. Trygve Hegnar og Anne Sæterdal gikk senere ut av styret, og Gunnar Skaug rykket opp som fast medlem ved Miljøverndepartementets formelle oppnevning 31.10 2005. Etter Gunnar Skaugs bortgang i 2006 rykket Frode Sannum opp som styremedlem

3.1.2 Bemanning i fondet

Allerede ved oppstart i 2004 erfarte daglig leder at bemanningen var for liten i forhold til de mange arbeidsoppgavene i fondet. Etter daglig leders mening har man dessuten undervurdert hva det krever å drive på det han betegner som et sofistikert nivå med hensyn til et minimum av oppfølging. Det ble også sett som ønskelig å få mer tid til drive med råd og veiledning overfor søkere, samt å kunne følge opp prosjekter som får midler gjennom fondet. For å styrke bemanningen ble det høsten 2006 lyst ut to stillinger til henholdsvis rådgiver (økonomi) og rådgiver/seniorrådgiver (kulturminneinspektør) ved sekretariatet på Røros. Det viste seg å være vanskelig å få godt kvalifiserte søkere, og stillingene ble utlyst to ganger. Pr januar 2007 er det imidlertid ansatt en godt kvalifisert kulturminneinspektør.

3.2 Faggruppemedlemmenes arbeidsform og saksbehandlingsrutiner

I denne delen presenteres sekretariatets oppgaver og erfaringer med behandling av søknader, utforming av søknadsskjemaer samt oppfølgingsrutiner.

Den faglige arbeidsgruppen i fondet ble oppnevnt i 2004. Inntil da hadde Miljøverndepartementet egne konsulenter til å vurdere søknadene. Arbeidsgruppen består av en kulturhistoriker/forsker fra Norsk sjøfartsmuseum, to arkitekter/rådgivere samt en advokat. Advokaten kommer inn i forbindelse med klagesaker, offentlighetsloven og annen juridisk bistand. Den ene av arkitektene har i tillegg håndverkerbakgrunn, og har arbeidet som håndverker, hovedsaklig tømmer, i åtte år. Han har også vært fylkesantikvar i Sør-Trøndelag i vel tre år. Representanten fra Norsk sjøfartsmuseum ble forespurgt av Miljøverndepartementet allerede i første søknadsrunde, før sekretariatet var på plass. Han er i tillegg engasjert av sekretariatet for

fire måneder, i 50 prosent stilling, for blant annet å utvikle/styrke kunnskaper om fondets forhold til fartøyvern. Faggruppen representerer fagpersoner innenfor fondets ulike tiltakskategorier (kyst, bygg og anlegg). Det er også en kategori av ”andre typer prosjekter” (som ikke passer inn i de andre kategoriene), der daglig leder foretar saksbehandlingen (dette er for eksempel hageprosjekter, veier mv). Rundt 80 prosent av søknadene vurderes av de faglige konsulentene. Resten vurderes av daglig leder.

3.3 Søkeprosedyrer og kriterier for tildeling

Kulturminnefondet har to årlige frister for innsendelse av søknader. For tiden er disse 1. mars og 1. september. Disse fristene lyses ut tre måneder i forveien, på fondets hjemmeside på internett (www.kulturminnefondet.no). Potensielle søkere som kontakter fondet underveis i søknadsprosessen vil få veiledning i ulik grad. Slik er dette illustrert fra fondets side:

Tidspunkt for henvendelse	Råd/veiledning søknadsutfylling	Råd/veiledning kontakt myndigheten	Råd/veiledning annen finansiering	Råd/veiledning handverkere
Inntil 2 uker før frist	Gir råd på alle nivå, kan vurdere prosjektutkast	Anbefaler kontakt (evt henviser til person)	Gir råd, henviser til aktuelle finansierer	Gir råd, henviser i den grad vi har noen oversikt
3-14 dager før frist	Begrenset mulighet	Begrenset mulighet	Begrenset mulighet	Begrenset mulighet
0-2 dager før frist	Ingen mulighet	Ingen mulighet	Ingen mulighet	Ingen mulighet

Sekretariatet sorterer søknadene etter tema, der mottatte søknader blir registrert og kategorisert. Man utelukker søknader med mangler, det vil si søknader som ikke oppfyller de spesifiserte kravene. Korrekte/fullstendige søknader blir deretter fordelt blant de sakkyndige. Denne prosessen tar vanligvis vel en arbeidsuke.

Formelt korrekte søknader sendes videre til den faglige arbeidsgruppen, som etter tre uker sender de ferdig behandlede søknadene tilbake til sekretariatet. Faggruppens oppgave er å gå gjennom alle søknadene en gang, deretter foretas endelig prioritering. Når faggruppen har utarbeidet sine innstillinger, er det arbeidsgruppemøte i sekretariatet der de endelige prioriteringene gjøres før innstillingen går til styret. Faggruppen diskuterer prosjektene, og det er stor grad av enighet i vurderingene av søknadene. Faggruppens medlemmer

ivaretar ulike områder, samtidig som de ser på søknadene med litt ulike ”blikk”. For eksempel er noen opptatt av håndverksmessig utførelse, mens andre ser på gjennomførbarhet. Juristens rolle går ut på å gå gjennom innstillingene, og vurdere hvordan disse forholder seg til likebehandling og til korrekt saksbehandling. Både daglig leder og faggruppen oppfatter dette som et godt korrektiv, og som nyttig vurdering i forhold til korrekt saksbehandling.

Etter sju søknadsrunder har fagkonsulentene fått god erfaring i å vurdere søknader, og i å skille mellom troverdige og gode prosjekter, og prosjekter som ikke vurderes som støtteverdige. Arbeidet som fagkonsulent har endret seg lite fra år til år, men noen endringer har det likevel vært. I begynnelsen var det få retningslinjer, og de måtte bruke mer skjønn enn de gjør i dag. Søknadene ble vurdert mer etter en overordnet tilnærming. Etter hvert ble enkelte kriterier lagt til grunn for vurdering; som finansiering, relevans og fagtema. I tillegg legges det stor vekt på at søknadene er korrekt utfylt, at søknadene har med en vurdering fra kommunen eller fylkekommunen, og at vedlegg er med. Søkerne får på den måten større grad av likebehandling enn tidligere, i tillegg til at arbeidet for faggruppen blir mer forutsigbart.

Det hender at styret gjør forandringer på prioriteringslisten av regionale eller andre hensyn, men faggruppen legger sterke føringer på styrets behandling. Styret skal ha innstillingene tre uker før sitt styremøte. Etter styrebehandling legges resultatene ut på nettet, i tillegg til at samtlige søkere får brev. Det sendes kopi til eier, kommune og fylkeskommune, og eventuelt til landbruksmyndighetene. I tillegg sendes det ut pressemelding og meldinger til kontakter/nettverk. Kulturminneiere som får sine søknader innvilget får midlene utbetalt i faser av prosjektet. Siste utbetaling forutsetter rapportering med bilder og en egenvurdering.

Første utdelingen var i 2003, med en søknadsrunde. Senere har det vært to årlige utdelinger, med syvende utdeling høsten 2006. Fra 2004 ble det innført eget søknadsskjema, noe som førte til færre feilsendte eller irrelevante søknader (Årsmelding for 2004). En del søknader var også for ufullstendige eller for dårlig dokumentert i forhold til kravene. Disse ble silt ut ved registreringen, og returnert uten videre behandling. Ved innføring av søknadsskjema forventet fondet seg en gradvis forbedring av søknadsnivået. Dette skjedde også, og utviklingen fortsatte slik i 2005 (Årsmelding for 2005).

3.3.1 Hvordan fungerer søknadsskjemaet?

Søknadsskjema er inndelt i følgende deler:

- bakgrunnsopplysninger om søker, typen tiltak og formål, samt hvem som skal utføre arbeidet og vedkommendes kompetanse.
- hvilken type kategori kulturminne søknaden gjelder, formell frednings/vernestatus, eieform og opplysninger om kontakt med antikvariske myndigheter
- vurdering av prosjektet i forhold til antikvarisk ambisjon, tilstandsbeskrivelse, prosjektbeskrivelse, gjennomførbarhet, vurdering av samfunnsnytte samt miljøprofil
- budsjett, finansieringsplan og framdriftsplan

I tillegg skal det legges ved en rekke dokumentasjoner: over formell status, eventuelt godkjenning av tiltak på fredet anlegg, vurdering fra antikvariske myndigheter, byggetillatelse, kostnadsoverslag/anbud, tilsagn/garanti om eventuelle lån eller utbetalte tilskudd, kart, fotodokumentasjon og tilstandsbeskrivelse. Fra 2004 har skjema blitt bearbeidet, der faggruppen har diskutert ytterligere forbedringer i saksbehandlingen og detaljer omkring søknadsskjemaet som oppdateres/justeres for hvert år.

Søknadsskjemaene ligger på nettet, samt eksempler på ferdige utfylte søknader og veiledning for de enkelte poster i skjemaet.

Et spørsmål er om søknadsskjemaet er en "akilleshæl" for mange, det vil si om det tjener som en barriere for potensielle søkere. På tross av veiledning og bistand kan skjemaet være krevende å fylle ut. Både erfaringer fra enkelte fylkeskommuner og fra medlemmer i faggruppen tyder på at skjemaet kan være vanskelig å fylle ut for en del søkere, og at det kan virke for rigid og med for mange detaljer. Det påpekes for eksempel fra fylkeskonservatoren i Møre og Romsdal at man kan miste flinke folk som kan gjøre en god jobb med prosjektet sitt, men som ikke klarer å komme gjennom skjemaet. Det burde, i følge fylkeskonservatoren, være rom for egne måter å formulere søknadene på. De fylkeskommunene som er kontaktet i denne evalueringen, ser at både privatpersoner og organisasjoner med gode antikvariske prosjekter har problemer med å fylle ut skjemaet på en tilfredsstillende måte. De fylkeskommunene som har kapasitet, bistår i dette arbeidet for å sikre at gode prosjekter blir med i søknadsbehandlingen.

I følge medlemmer av faggruppen ser det ut til at særlig oppsettet for finansieringsplan og budsjett kunne vært forenklet, i tillegg til enkelte felt om miljøprofil, samfunnsnytte og antikvariske ambisjoner. Fra spørreundersøkelsen viser erfaringene at rundt 30 prosent mener at skjema er for omfattende og vanskelig, eller for omfattende og tidkrevende (se kapittel 4).

Som følge av erfaringer med skjema, er noen av spørsmålene i skjemaet nå kuttet ut (til utlysningen våren 2007). Det gjelder spørsmålet om egenvurdering av *samfunnsnytt* av prosjektet og vurdering av *miljøprofil*. Sekretariatet har også erfart at spørsmålene om prosjektets *antikvariske ambisjoner* og tilstandsbeskrivelse er vanskelige. Spørsmål om antikvariske ambisjoner er stilt fordi søkerne skal vise hva som ønskes oppnådd med prosjektet, utover det å få penger. I tillegg er hensikten at søkerne skal ta kontakt med de lokale antikvariske myndigheter i søknadsfasen; for å få en godkjenning og vurdering av hva det søkes om eller for å informere om at det søkes. Fondet legger vekt på å vurdere søknadene med utgangspunkt i om prosjektene er *gode nok*, og at de har med skjema for antikvarisk vurdering fra fylkeskommunen (fylkesarkeolog, eller andre fagfolk).

Sekretariatet i Kulturminnefondet opplever at innsendte søknader etter hvert er blitt vesentlig forbedret; noe som trolig har sammenheng med veiledning og eksemplarer på ferdig utfylte søknader ligger på nettstedet. I et notat skrevet av representanter i faggruppen etter 7. søknadsrunde (høsten 2006), går det imidlertid frem at *dokumentasjonen* i søknadene fremdeles generelt er mangelfulle eller for dårlige. Dette gjelder først og fremst fotos og tegninger. Videre dokumenteres ikke tilstanden godt nok, og er for overfladisk til at man kan bedømme tiltakets berettigelse, samt at *beskrivelsene av tiltakene* ofte er for generelle. Det gjelder for eksempel hva som skal bevares og hva som skal skiftes ut, valg av materialer etc. Med utgangspunkt i disse refleksjonene foreslås det at

- krav til fotodokumentasjon spesifiseres, og at søknader som mangler fotodokumentasjon returneres
- krav til tegningsdokumentasjon spesifiseres
- krav til tilstandsbeskrivelser og tiltak spesifiseres
- avklaring knyttet til tilbakeføring og forskjønning
- gjennomgang av veiledningen – fungerer den som den bør?

3.3.2 Oppfølging av avsluttede prosjekter

Prosjektansvarlig sender inn endelig sluttrapport for godkjenning. Avsluttede prosjekter får tilsendt en messingplakett med logo og tekst: ”Støttet av Norsk Kulturminnefond”. Siden 2003 er 59 prosjekter avsluttet og godkjent, så langt sekretariatet har hatt mulighet til å vurdere. Det betyr at det til enhver tid er 150-200 prosjekter under arbeid, og som bare i begrenset grad følges opp og kontrolleres. Særlig skulle de store prosjektene ha blitt fulgt tettere, i følge daglig leder. Antallet løpende prosjekter vil øke til over det dobbelte i løpet av bare kort tid. Prosjektene skal etter vedtektene være startet opp innen tre år og kan løpe i tre år, det betyr altså at et prosjekt kan løpe i maksimalt seks år (kilde: notat fra daglig leder 05.12.2006).

Det er altså en stor utfordring med oppfølging av prosjekter. Man har tid til ”noen kjappe besiktninger”, men lite tid til å gi råd og veiledning. Det er også lite tid til kontroll av prosjektene. Ikke minst er det en utfordring å få ressurser til å følge med på økonomien i større prosjekter; samt ha dialog om det faglige arbeidet. Fra sekretariatets side er de ubekvemme med situasjonen med hensyn til oppfølging og kontroll. Den nyansatte kulturminneinspektøren skal ha dette som sitt virksomhetsområde.

3.3.3 Klageadgang

Vedtak i saker om fordeling av midler fra Kulturminnefondet kan påklages til Miljøverndepartementet. Det kan bare klages på grunnlag av feil ved saksbehandlingen eller rettsanvendelsen.

Det er for øvrig ikke mange klager blant dem som får avslag. I 2003 mottok fondet ti klager, mens tallene for 2004 var en og to for de to søknadsrundene. Ved første søknadsrunde i 2005 kom det en klage, og senere har det ikke kommet klager i det hele tatt. Noen får også positivt avslag, det vil si at de oppfordres til å søke på nytt, noe som også skjer.

Klagebehandling skjer parallelt med søknadsbehandlingen.

3.3.4 Generelle kommentarer til søknadsbehandlingen

Innstillingene til styret er delt inn i en registrerende del, der alle fakta om prosjektet er tatt med, og en vurderende del der faggruppens synspunkter og vurderinger skrives. Oppsettet for innstillingene er

evaluert og endret kontinuerlig av fondets sekretariat. Endringene omfatter først og fremst bruk av flere rubrikker både for registrering av fakta, og for vurderinger. I behandlingen av søknadene i de to første søknadsrunde, er merknadene/vurderingene skrevet i fri tekst (før hvert prosjekt fikk eget skjema), og faste punkter var kategori, navn på prosjektet, vernestatus, tiltaksbeskrivelse samt finansieringsplan og kostnadsoverslag. Den siste versjonen (tatt i bruk fra 5. søknadsrunde fra høsten 2005) omfatter flere kolonner både for registrering og for vurdering. I delen for vurdering er det nå tatt med blant annet generelle krav til søknaden, om tilleggsopplysninger, eventuelle forslag til vilkår, i tillegg til faglig vurdering og begrunnelse for prioritering.

Hensikten med flere kolonner på skjemaet er å lette arbeidet med vurderingene. Dette medfører at mindre tekst blir skrevet i de ulike rubrikkene. Ved å sammenligne vurderingene fra de første søknadsrundene med de siste, gis det et inntrykk av at vurderingene blir knappere i de siste søknadsrundene enn i de første. I de første rundene vurderes og diskuteres ofte det faglige innholdet etter antikvariske prinsipper mer inngående. Med erfaring fra flere søknadsrunder er det nå mye ”taus kunnskap” hos fagkonsulentene som ligger implisitt i vurderingene, og rubrikkene kan fungere som gode ”knagger”. Et spørsmål er imidlertid om de skjematiske vurderingene gir nok mening for søkerne, særlig i forhold til de søknadene som får avslag. Vurderingsskjemaene ligger ved brevet som går ut til alle søkerne etter vedtak i styret.

3.3.5 Vurderinger av kategoriene som anvendes

I informasjonsbrosjyren om Norsk Kulturminnefond opplyses det om hvilke prosjektkategorier det kan søkes om. Disse er delt inn i de seks hovedkategoriene: Automatisk fredete kulturminner, Bygg og anlegg med omgivelser, Park og landskap, Veier og stier, anlegg, installasjoner, Teknisk-industrielle kulturminner, jernbane, sporvei, luftfartsanlegg, samt Fartøyer.

Når vi ser på fondets egen statistikk over tildelingene ut fra inndelingen ovenfor, viser det seg at kategorien ”bygg og anlegg” har fått 80 prosent av tildelingene i perioden 2003-2006. Ni prosent har gått til ”fartøy”, resten er fordelt med tre prosent til ”park og landskap”, to prosent til ”veg og sti” og fem prosent til ”tekniske industrielle kulturminner”. Det har ikke blitt tildelt midler til automatisk fredete kulturminner.

I informasjonsbrosjyren står det også å lese at ”I tillegg til kategoriene ovenfor vil også prosjekter som omfatter *dokumentasjon, formidling og håndverk* kunne bli prioritert når disse er koblet til en eller flere av de nevnte kategoriene”. Flere av kategoriene er ikke direkte knyttet til restaurering av fysiske kulturminner, men til formidling og dokumentasjon av disse. Samtidig heter det i innstillingene om søknadsbehandling til styret at ”alle kategorier bør dekkes om mulig”. Ved hver søknadsrunde kommer det inn et fåtall søknader som faller inn under kategoriene ”dokumentasjon” og ”formidling” (tre-fem søknader i hver søknadsrunde). Disse omfatter blant annet arbeid med utstilling om kystkultur, formidling av kystkultur gjennom seilaser på verneverdige fartøy (pedagogisk opplegg), og støtte til skriftlig formidling (dokumentasjon) av restaureringsprosjekter. Ingen av disse søknadene har fått økonomisk støtte i noen av søknadsrundene. Begrunnelsen er at tiltakene faglig sett faller utenfor Kulturminnefondets primære virkeområde. Hvorfor opereres det da med så mange kategorier når søknadene likevel ikke prioriteres likt? Og hvorfor opplyses at man kan søke om formidling og dokumentasjon i informasjonsbrosjyren?

Siden ingen tiltak som omfatter dokumentasjon/formidling er innvilget, er det grunn til å revurdere omfang og type kategorier som søknadene skal vurderes etter. Det er også grunn for å vurdere innholdet av informasjonsbrosjyren om fondet på nytt. Slik informasjonsbrosjyren i dag er utformet, vil søkere anta at også formidling og dokumentasjon av kulturminner får støtte. Praksis hittil viser at det ikke tas hensyn til kategoriene som ikke knyttes direkte til rent fysiske objekter. Fondet bør derfor se nærmere på hvorfor prosjekter innen formidling og dokumentasjon ikke får støtte, og hva som kan gjøres for å unngå at dette ikke blir ”sovende kategorier”. En annen mulighet er å kutte ut disse kategoriene (se ellers kapittel 7 der også dette tas opp).

3.4 Tildelingsprofil

Gjennom de fire årene Kulturminnefondet har eksistert har fondet tildelt i alt nærmere 42 millioner kroner. Første året ble vel 3,5 millioner tildelt ulike prosjekter, de tre neste årene har årlig sum holdt seg mellom i underkant av 12 millioner og opp til vel 12,3 millioner kroner.

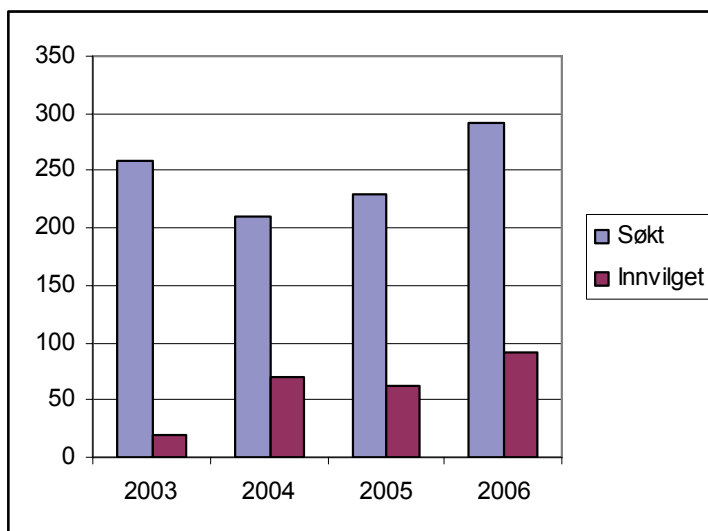
Kulturminnefondet har alt fra starten i 2003 mottatt langt flere søknader enn det finnes midler til å støtte. Det er imidlertid ikke bare

økonomiske begrensninger som bidrar til at alle søknader ikke får midler, mange oppfyller heller ikke kravene til å få støtte.

Siden Kulturminnefondet startet sin virksomhet, har fondet delt ut midler til i alt 245 prosjekter. Disse prosjektene fordeler seg over hele landet, i tillegg til at størrelsen på støttesummen er svært ulik. Ved første utlysning kom det inn 252 søknader, og selv om det var mange interessante prosjekter blant disse, mente styret at mange av søknadene var mangelfulle i forhold til fastsatte kriterier for tildeling av midler. 20 prosjekter fikk støtte i 2003, og samlet sum for disse utgjorde vel 3,5 millioner kroner. Resten ble overført til 2004, og styret regnet med at kvaliteten på søknadene ville bli betydelig bedre ved senere utlysninger, og at søkerne ville bli bedre kjent med hva som kreves i henhold til kriteriene. Dette viste seg også å være tilfelle.

Som tidligere vist, innførte fondet egne søknadsskjemaer fra 2004, noe som umiddelbart medførte færre feilsendte eller irrelevante søknader (Årsmelding 2004). En del søknader var likevel for ubearbeidede eller for dårlig dokumentert i forhold til kravene, disse ble silt ut og returnert uten videre behandling (Årsmelding 2004). Tendensen til færre feilsendte eller irrelevante søknader fortsatte i 2005.

Figur 3.1 *Innvilgede og avslåtte søknader 2003-2006*

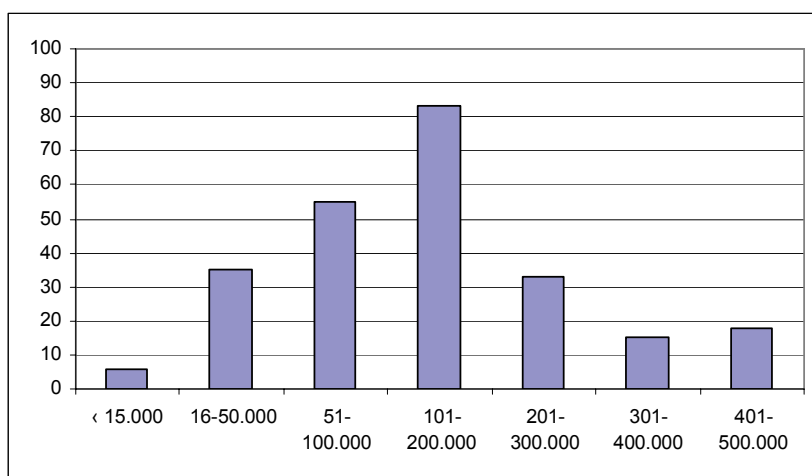

For hele virksomhetsperioden til Kulturminnefondet har situasjonen vært den at det er langt flere som søker fondet om midler enn det er som får innvilget søknaden sin. Sett bort fra første tildelingsår, da i

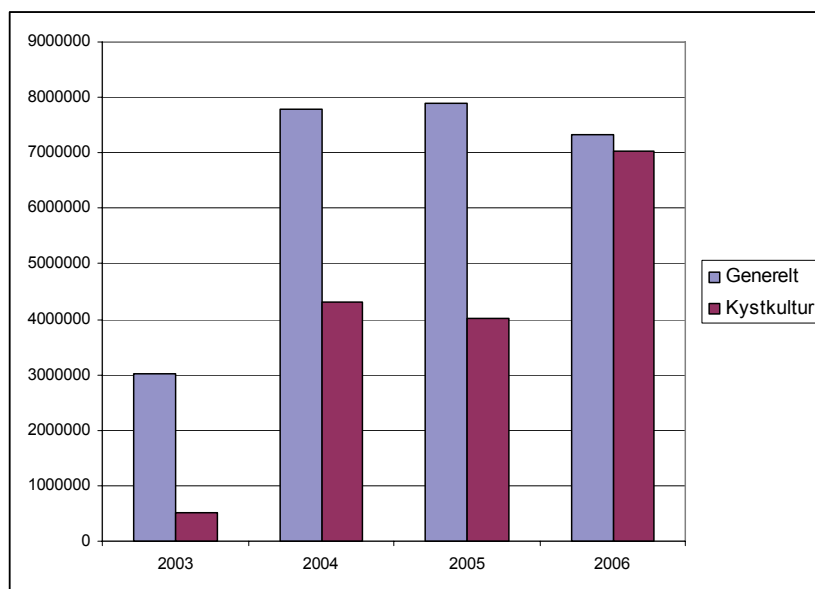
underkant av åtte prosent av søkerne fikk tildelt midler, har rundt tredjeparten av prosjektsøkerne fått ja på søknaden sin. Fondet fikk flest søknader første året, noe som kanskje kan sees på bakgrunn av at dette var første året med utdelinger, og at det var et opparbeidet behov for slik støtte. Fra 2003 til 2004 gikk søknadsmengden ned fra 259 til 210 søknader, men har siden økt hvert år, og er for inneværende år (2006) på 291 søknader.

Med en samlet tildeling på i underkant av 42 millioner kroner til 245 prosjekt, er "gjennomsnittsprosjektet" på 171.000 kroner. Tabellen nedenfor viser også at det er flest prosjekter i gruppen 100-200.000 kroner. Imidlertid er variasjonene store, med minste støttebeløp på 6.900 kroner, og største på 500.000 kroner.

Figur 3.2 *Fordeling av støtte etter størrelse*

Når det gjelder faglige prioriteringer så valgte styret i 2004 å prioritere kystkultur. Dette har gjort seg utslag i både søknader og tildelinger gjennom den perioden fondet har eksistert.

Figur 3.3 *Fordeling av midler ut fra faglig prioritering*

Samlet over de fire årene fondet har eksistert, har kystkulturen blitt tildelt 38 prosent av bevilgede midler. Omfanget varierer til dels betydelig fra år til år, og vi ser et stort oppsving i 2004, da det ble gjort vedtak om å prioritere kystkultur. I 2006 ble i underkant av halvparten av midlene tildelt prosjekter som kunne klassifiseres under kategorien kystkultur.

I vedtektene står det at minst en tredjedel av fondets avkastning ”bør over tid nyttes til fredete kulturminner og kulturmiljøer”. Det er ulike meninger om dette er riktig å gjøre, da det er den øvrige forvaltningens ansvar å bruke midler på fredete kulturminner. I følge daglig leder, fagkonsulentene, Norges kulturvernforbund og Forbundet Kysten bør fondet konsentrere seg om verneverdige kulturminner, og ikke de som har et fredningsvedtak. Det er i følge Riksantikvaren viktig å unngå overlapp. Fondet skal ikke gå inn i Riksantikvarens og Kulturrådets ansvarsområder.

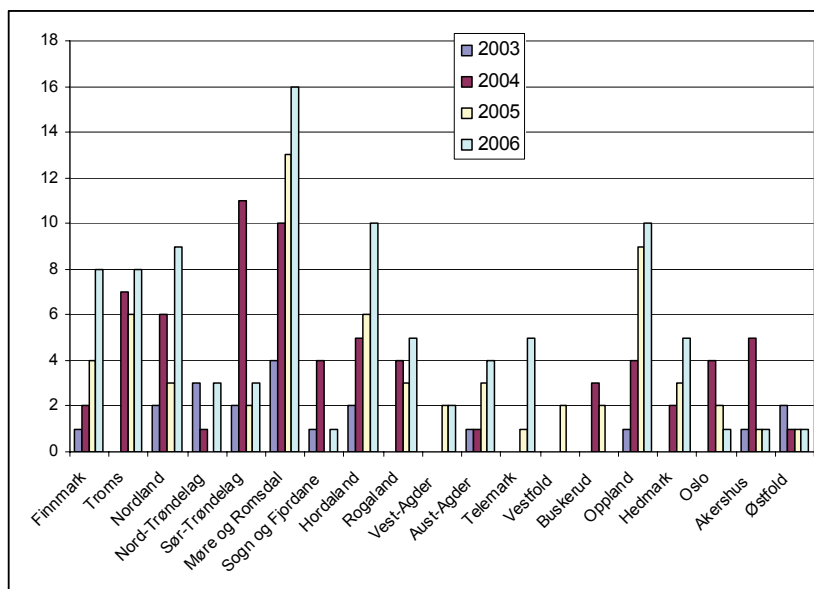
3.5 Regional fordeling av tildelinger

Midlene fra Kulturminnefondet er blitt fordelt over hele landet, og alle fylker har prosjekter med støtte fra fondet. Men fylkene kommer svært ulikt ut når det gjelder mottatt støtte fra Kulturminnefondet til

prosjekter. Dette gjelder både antall prosjekter, og samlet støttesum. Tabellen nedenfor viser fordelingen av prosjekter i de ulike fylkene.

Figur 3.4 Fylkesvis fordeling av støttede prosjekter 2003-2006

Det er først og fremst Møre og Romsdal som peker seg ut som fylket med flest tildelinger fra fondet. Over halvparten av fylkene har fått støtte til færre enn ti prosjekter, og Møre og Romsdal skiller seg ut ved å være eneste fylke som har fått støtte til flere enn 25 prosjekter. Nummer to og tre på lista er Oppland og Hordaland. Men mens Møre og Romsdal har fått støtte til 43 prosjekter, er tallene for Oppland og Hordaland henholdsvis 24 og 23. Vestfold er fylket med færrest støttede prosjekter, fem, tett fulgt av Buskerud og Østfold med seks prosjekter hver. De fem fylkene med færrest prosjekter, Vestfold, Buskerud, Østfold, Sogn og Fjordane og Telemark, har samlet fått støtte til 24 prosjekt, det samme som Oppland har fått alene. Tilsvarende har de fem fylkene med flest prosjekt, Møre og Romsdal, Oppland, Hordaland, Troms og Nordland, fått støtte til 131 prosjekt til sammen.

I tabell 3.4 vises summene som er bevilget fylkesvis. For eksempel i 2005 fikk Vestfold innvilget 50 prosent av søknadene (det vil si 1) og fikk 650.000 kr. Oppland med 53 prosent (9 av 17) fikk 2,35 mill. Troms med 24 prosent (6 av 25) fekk 678.750 kr det vil si nesten samme sum som Vestfold, men med lavere prosentvis innvilging.

Tabell 3.1 *Fylkesvis fordeling (i kroner) av tildelte midler 2003-2006*

	2003	2004	2005	2006	SUM
Finnmark	500 000	610 000	1 253 500	1 236 000	3 599 500
Troms		956 000	678 750	1 722 000	3 356 750
Nordland	225 000	952 500	597 000	1 630 000	3 404 500
Nord-Trøndelag	435 000	190 000	-	610 000	1 235 000
Sør-Trøndelag	350 000	2 000 400	270 000	679 000	3 299 400
Møre og Romsdal	845 000	1 241 400	1 899 400	1 791 500	5 777 300
Sogn og Fjordane	200 000	172 000	-	150 000	522 000
Hordaland	399 550	1 095 000	980 000	1 087 000	3 561 550
Rogaland		750 000	608 000	1 066 000	2 424 00
Vest-Agder		-	391 000	187 500	578 500
Aust-Agder	75 000	100 000	500 000	302 500	977 500
Telemark		-	50 000	605 600	655 600
Vestfold		-	650 000	-	650 000
Buskerud		771 000	344 000	-	1 115 000
Oppland	75 000	685 000	2 335 000	2006 00	5 101 000
Hedmark		490 000	616 000	1 052 000	2 158 000
Oslo		1 035 000	400 000	41 500	1 476 500
Akershus	77 950	865 000	189 000	100 000	1 231 950
Østfold	350 000	165 000	156 000	100 000	771 000
SUM	3 532 500	12 078 00	11 917 50	14 366 00	41 895 50

Noe av forklaringen den økonomiske fordelingen kan vi finne i styrets og fondets prioriteringer for perioden fram til nå. Kystkultur har vært det prioriterte området, og da sier det seg selv at fylker med kystlinje vil ha en større mulighet til å få støtte enn innlandsfylker. Dette forklarer likevel ikke de fylkes- og regionalvise skjevhetene. De fleste fylkene i Norge har kystlinje, men det er likevel store variasjoner i tildelinger til disse. Det vi ser er at det er fylkene i Nord-Norge og på Vestlandet som har flest prosjekter med støtte fra fondet, og av disse er det foruten Møre og Romsdal, som er i en særstilling når det gjelder antall prosjekter med støtte, Hordaland og Troms som peker seg ut. Også Nordland, Sør-Trøndelag og Finnmark har mange prosjekter,

mens kystfylkene på Sørlandet og Østlandet har få. Spesielt gjelder dette Vestfold og Vest-Agder.

Bare to av de norske fylkene er uten kystlinje, og ut fra det at kystkultur er prioritert skulle vi tro at disse ville ha få eksempler på støttede prosjekter. Det er ikke helt slik. Oppland, som er det ene av disse, har nest flest prosjekter, 24, mens Hedmark har 10. Også når det gjelder tildelte midler så er det de to fylkene med flest støttede prosjekter, Møre og Romsdal og Oppland, som har beslaglagt mesteparten av tildelte midler.

3.6 Informasjon og relasjoner til omgivelsene

3.6.1 Informasjonsvirksomhet knyttet til nettstedet

En stor del av kulturminnefondets virksomhet går ut på å gi informasjon om fondet til privatpersoner og miljøer som ønsker å søke penger til enkeltstående prosjekter. Informasjonen er først og fremst knyttet til nettstedet som fondet har utarbeidet. Som tidligere nevnt, inneholder nettsiden informasjon om ulike sider ved fondets virksomhet til hjelp for søkere og andre som ønsker eller trenger informasjon om fondet. Sidene oppdateres jevnlig, og mange er innom nettstedet, også fra utlandet. I løpet av første uken etter søknadsfristen mai 2004, ble det for eksempel registrert 10 000 treff. I løpet av året 2006 ble det registrert til sammen 26066 treff på nettsiden, derav 21185 var fra Norge (Rapport statistikk januar 2007).

Sekretariatet bistår også med råd og veiledning på telefon og e-post overfor folk som har søkt om midler eller har planer om det.

3.6.2 Befaringer og nettverksbygging

Nettverksbygging har vært et prioritert område for daglig leder i kulturminnefondet, og sekretariatet har utarbeidet liste over relevante institusjoner og organisasjoner som det er viktig å ha kontakt med. Sentrale organisasjoner er blant annet ABM-utvikling, Norges kulturvernforbund, Fortidsminneforeningen, Forbundet Kysten og Fartøyvernforeningen, i tillegg til fylkekommunene. Det avholdes faste møter med de frivillige organisasjonene i løpet av oktober. Daglig leder deltar også på relevante arrangementer med organisasjoner/miljøer innenfor kulturminnefeltet og har, slik han beskriver, en omfattende reisevirksomhet. Som oftest blir han invitert

til de forskjellige miljøene, av og til tar han initiativ til et møte. I følge daglig leder er det viktig å være synlig i offentligheten, og informere om fondet og om mulighetene for å søke støtte. I tillegg til befaringer og møter rundt om i landet, pleies også kontakt med det regionale og lokale kulturminnemiljøet rundt Røros.

Som ledd i etatsstyringen, avholder Miljøverndepartementet to halvårsmøter med fondets styre og sekretariatet. Agendaen på disse kan for eksempel være økonomi, regnskap og andre spørsmål som berører fondets virksomhet. I tillegg har fondet møte med Riksantikvaren der de diskuterer grensedragningen med hensyn til ansvarsområder. Siden Riksantikvaren er sekretariat for Verdiskapingsprogrammet, er også programmet et tema på møtene siden en del av fondets midler skal gå til pilotprosjektene.

3.7 Verdiskapingsprogrammet

Som tidligere påpekt skal Kulturminnefondets midler til Verdiskapingsprogrammet skal disponeres i tråd med retningslinjer og vedtekter for fondet (notat fra sekretariatet 24.10.2006).

Fondets erfaring med Verdiskapingsprogrammet så langt er som saksbehandler for søknader, og som ansvarlig for å tildele øremerkete midler. Dette gjelder bare ett år, 2006, og her ble ikke alle midlene tildelt.

Oppfatningene blant informantene er litt delte når det gjelder øremerking av fondsmidler til Verdiskapingsprogrammet.

Fra Miljøverndepartementets side blir Verdiskapingsprogrammet sett på som en mulighet for fondet til å synliggjøre seg på andre områder enn hittil, og til å etablere nye samarbeidsformer. Imidlertid har man ennå ikke funnet fram til disse samarbeidsformene.

Også styreleder og nestleder er gjennomgående positive til at noen av fondets midler øremerkes Verdiskapingsprogrammet, det ble sett på som et eksempel på statlig kreativitet. Verdiskaping bør være sentralt også i forhold til prosjekter fondet i alminnelighet gir midler til, og man ser det slik at pilotprosjektene kan inneholde flere prosjekter som er relevante som søkere til fondet. Videre er styret opptatt av synergieffekten mellom Verdiskapingsprogrammet og kulturminnefondet. Samtidig ble det påpekt at det er viktig å passe på at ikke for mye av fondets midler blir øremerket.

Daglig leder av Kulturminnefondet uttrykker seg noe kritisk til øremerking:

Jo flere føringer/bindinger fondet får, jo mer undergraves fondets frie stilling utenfor den ordinære forvaltningen. Dette er påpekt av flere utenfor forvaltningen (notat fra fondet 04.12.006).

I samme notat heter det videre:

Verdiskapingsprogrammet har heldigvis ikke medført endringer i grunnlaget for bruken av fondets midler. Det er å håpe at pilotprosjektområdet i perioden 2007-2010 er i stand til å generere aktuelle prosjekter som gjør at Kulturminnefondet ikke må overføre midler fra år til år på grunn av for få søknader og prosjekter som ikke er gode nok. Det ville bli temmelig håpløst om det ble tilfellet da det sikkert vil være mange andre prosjekter utenom prosjektområdene midlene kunne ha gått til.

Informantene fra Fortidsminneforeningen, Norges Kulturvernforbund og Forbundet Kysten var svært kritiske til at fondsmidler skal gå til Verdiskapingsprogrammet. Kritikken gikk også på at myndighetene gir midler til fondet, men at avkastningen av fondet skal brukes på et nasjonalt satsingsområde som Riksantikvaren har ansvar for.

Heller ikke Riksantikvaren syntes det er en god modell at fondet skal finansiere prosjekter innenfor Verdiskapingsprogrammet. Det er upraktisk og rotete at flere kilder er inne og finansierer det samme. Det er heller ikke valgt av fondet, som her gir midler med påholdt penn, mente informanten.

3.8 Oppsummering

Ambisjonen for de første årene har vært å få organisasjonen på plass i løpet av de første tre årene. Dette er da også oppnådd, gjennom å etablere organisasjonen med styre og sekretariat med to ansatte. I tillegg er det utarbeidet rutiner for informasjon, søknadsskjema, utlysinger av søknadsfrister, saksbehandling generelt og møtereferater. Rutinene har hele tiden blitt forbedret, for eksempel har søknadsskjemaet blitt vurdert underveis, både etter tilbakemeldinger fra publikum og etter sekretariatets egne vurderinger, og endret for å fungere bedre og gi en enklere situasjon både for søker og saksbehandler.

Fondet har i perioden 2003-2006 mottatt 975 søknader, og vedtatt å innvilge støtte til 245 av disse. Dette er prosjekter i varierende prisklasse, fra under 15.000 kroner og opp til en halv million. Storparten av vedtatte støttebeløp er mellom 100 og 200.000 kroner. Åtte av ti søknader som har fått positivt svar hører til under kategorien ”bygg og anlegg”. Det er ikke gitt til fredete kulturminner, og det er heller ikke gitt til formidlingsprosjekter. Den regionale fordelingen av midler er skjev, med Møre og Romsdal som fylket som har fått innvilget flest søknader, og Vestfold, Buskerud og Østfold med færrest. Fylkene som har fått ja på flest søknader er jevnt over de som også har sendt inn flest søknader.

Fondet har videre etablert egen faggruppe for vurdering av søknadene, og denne ordningen oppsummeres som god, ut fra at den bidrar til å kvalitetssikre søknader, og dermed gi et godt grunnlag for vedtak i styret. Fondet har mottatt i alt 975 søknader om støtte. 275 har fått ja på sine søknader. Men til nå er likevel kun 59 prosjekter slutført, resten er under arbeid eller oppstart. Om alle prosjekter som har fått positivt vedtak med hensyn til støtte er startet opp eller kommer til å gjøre det, er vanskelig å si, i og med at fondet ikke har noen fullgod oppfølging på dette punktet.

Etter de første tre årene framstår Kulturminnefondet generelt som en åpen organisasjon, der man ved hjelp av internett lett kan få adgang til informasjon, møteplaner, referat og oversikter over tildelinger. Uten internett er dette langt mer komplisert. Fondet kan betegnes som en robust organisasjon fordi fondet har bygget opp et administrativt system som er gjennomskiktig, der vedtak er åpne og der beslutninger kan etterprøves.

Fra 2006 har Verdiskapingsprogrammet delvis blitt en del av fondets ansvarsområde, gjennom øremerking av midler til programmet. Dette er det ulike meninger om i og utenfor fondet.

4 Søkeres erfaringer med kulturminnefondet

4.1 Bakgrunn og oversikter

Dette kapitlet bygger på en spørreskjemaundersøkelse gjennomført blant søkere til Norsk kulturminnefond. Undersøkelsen omfatter alle som søkte fondet om støtte i løpet av årene 2003, 2004, 2005 og 2006. Det gjelder altså både de som fikk søknadene behandlet, de som ikke fikk søknaden behandlet på grunn av formelle feil, og den gjelder både de som fikk støtte og de som fikk avslag. I alt 929 skjema ble sendt ut, og vi mottok i alt 341 svar. Dette er en svarprosent på 36,7, noe som ikke er spesielt høyt. Det kan likevel gi et bilde av hva søkerne har av erfaring med fondet, og det er en fordel at vi har fått omtrent like mange svar fra søkere som fikk tilslag på søknaden, som fra søkere som fikk avslag. Samtidig gir dette svarene ulik verdi, slik vi går nærmere inn på i det følgende.

53 prosent av dem som har svart på spørreundersøkelsen fikk avslag på søknaden, resten fikk støtte. I tall utgjør dette henholdsvis 171 og 149. Samlet har Kulturminnefondet gitt støtte til 245 prosjekt, vårt utvalg utgjør 60 prosent av de som har fått støtte. Sett på bakgrunn av dette er svarprosenten god, og vil slik kunne gi et rimelig bilde av hvordan de som har mottatt støtte vurderer fondet og fondets arbeid. Derimot stiller det seg noe annerledes for gruppen som fikk avslag. For selv om utvalget vårt representerer en liten overvekt av avslåtte søknader, er det prosentvis færre med avslåtte søknader som har svart enn hva gjelder de som har fått innvilget sin søknad. Det er større representativitet for gruppen som fikk ja på søknaden, enn for den andre gruppen.

4.2 Kunnskap om og kjennskap til kulturminnefondet

Den første kontakten mellom kulturminneeierne i vårt utvalg og Kulturminnefondet ble opprettet ved at kulturminneeierne tok kontakt med fondet. I undersøkelsen sier 86 prosent av de spurte at det var de som tok kontakten, bare 1,5 prosent sier at fondet tok første kontakt. For resten gjelder det at det er andre som tok kontakt. Det vi ser er at det er målgruppen, kulturminneeiere, som tar kontakt. Det igjen forutsetter at den aktuelle målgruppen har kjennskap til fondet og de mulighetene det tilbyr. I undersøkelsen spurte vi om hvordan søkerne fikk kjennskap til fondet. Svarene følger nedenfor:

Tabell 4.1 *Hvordan søkerne fikk informasjon om Norsk kulturminnefond²*

	N	Prosent
Fikk informasjon lokalt (kulturkontoret, fylkeskonservatoren)	153	44,9
Leste om fondet på internett	91	26,7
Har god kunnskap om feltet, og fulgte med da fondet ble opprettet	75	22,0
Leste om fondet i aviser/tidsskrifter	74	21,7
Andre måter	68	19,9
Vart invitert på informasjonsmøte arrangert av fondet	7	2,1

Det er lokalnivået – og her i betydningen av aktuelle myndigheter på kommunalt eller fylkeskommunalt nivå – som er den viktigste aktøren her. Kulturkontoret eller fylkeskonservatoren er de som har informert om kulturminnefondet, nærmere 45 prosent oppgir dette, Fondets egen informasjon – gjennom nettet – nådde ut til færre, i underkant av 27 prosent, og egne informasjonsmøter arrangert av fondet er det kun to prosent som oppgir som at var første inntak til fondet. En stor andel av søkerne svarer at de kjenner kulturminnefeltet godt, og har fulgt med fondet siden opprettelsen. En femtepart oppgir at de har lest om fondet i aviser eller tidsskrifter.

Søkerne gir Kulturminnefondet godt skussmål for informasjonen, særlig er det mange som sier at informasjonen på fondets hjemmesider er gode. Men fondet gir også gode og informative svar pr brev eller i

² Her kunne man krysse av for flere svaralternativer.

telefon. 15 prosent sier derimot at informasjonen er dårlig, at det er vanskelig å få nødvendig informasjon. Dette er ikke noe høyt tall, men viser at det eksisterer et visst rom for forbedring også når det gjelder informasjon.

Over halvparten av utvalget vårt – 193 av 341 – var i kontakt med fondet i løpet av søknadsprosessen. 40 prosent av disse opplyser at dette først og fremst var for å få generell informasjon, 36 prosent sier at det hadde med eget prosjekt å gjøre, for å få opplysninger om prosjektet var aktuelt for støtte fra fondet. I underkant av 24 prosent opplyser at det var for å få hjelp til utfylling av søknadsskjemaet.

4.3 Bakgrunn for søknadene

I dette avsnittet ser vi på bakgrunnen for at utvalget vårt valgte å søke Kulturminnefondet om støtte til prosjektet sitt.

Nærmere 48 prosent av søkerne i utvalget vårt startet planleggingen av sitt prosjekt i 2003 eller senere, det vil si etter opprettelsen av kulturminnefondet. 50 startet planleggingen i årene mellom 2000 og 2003, mens et mindretall på 42 startet før tusenårsskiftet. Av dem var det noen få som startet planleggingen på midten av 80-tallet. Ut fra dette kunne det være nærliggende å tro at opprettelsen av Kulturminnefondet har stimulert kulturminneiere til å søke om støtte til sitt prosjekt, i og med at nærmere halvparten av prosjektene fikk sin planleggingsstart i 2003 eller senere. På et spørsmål om det var aktuelt å søke midler fra fondet allerede ved starten av prosjektet, svarte nærere 50 prosent at de ikke kjente til mulighetene for støtte fra Kulturminnefondet da de startet planleggingen av prosjektet. I underkant av 36 prosent kjente til muligheten, og støtte til prosjektet var en forutsetning for å starte planlegging. I underkant av 12 prosent sier de kjente til støttemulighetene, men at prosjektet ikke var avhengig av slik støtte.

Tabell 4.2 *Var det aktuelt å søke fondet om midler fra starten av prosjektet*

	N=320	Prosent
Nei, vi var ikke klar over at slike støttemuligheter eksisterte	159	49,7
Ja, en forutsetning for å kunne starte planleggingen	114	35,6
Ja, men prosjektet var ikke avhengig av slik støtte	38	11,9
Vet ikke	9	2,8
Totalt	320	100,0

Vi spurte også om grunnen til å søke fondet om støtte, og her var det mulig å krysse av for flere ulike svaralternativer. Det som får størst oppslutning er at fondet var den mest aktuelle finansiøren for et prosjekt som ikke kunne gjennomføres uten offentlig støtte. Vel 53 prosent har krysset av for dette alternativet. Svarene viser dessuten at fylkeskommunen spiller en aktiv rolle som formidler av opplysninger om fondets muligheter; vel 35 prosent svarer at bakgrunnen for søknad var at fylkeskommunen ga opplysninger om at fondet var en mulighet for å få støtte til prosjektet man planla.

Tabell 4.3 *Hva var grunnen til at det ble søkt om støtte?*

		Prosent
Prosjektet kunne ikke gjennomføres uten offentlig støtte, Kulturminnefondet var den mest aktuelle finansiøren	181	53,1
Gjennom kontakt med fylkeskonservatoren fikk vi opplysning om muligheter om finansiering fra fondet	121	35,5
Var oppmuntret av privatpersoner om å søke fondet om finansiering	80	23,5
Kulturadministrasjonen i kommunen oppmuntret oss til å søke	69	20,2
Visste ikke om andre offentlige instanser å søke	20	5,9

Kulturminnefondet er ikke den eneste som har fått søknad om støtte fra kulturminneeiernes i utvalget vårt. I underkant av 59 prosent av dem søkte også andre offentlige instanser om støtte, og 17 prosent søkte private om støtte. I underkant av 24 prosent søkte ikke andre om støtte.

4.4 Søknadsprosessen

Kulturminnefondet har eget søknadsskjema som må brukes ved søknader til fondet. Hva slags krav skjemaet stiller til dem som skal fylle det ut har vi omtalt tidligere (se kapittel 3), her skal vi se hvordan søkerne vurderer skjemaet.

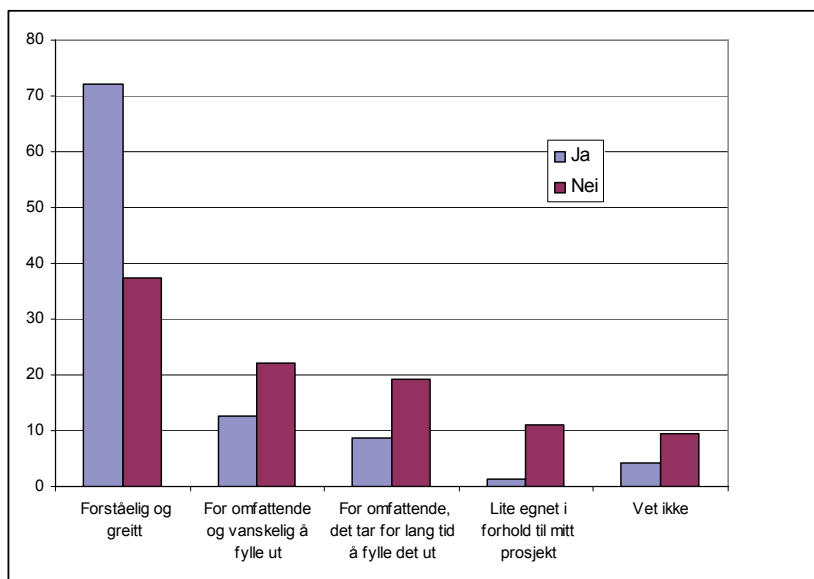
Tabell 4.4 *Søkernes vurdering av fondets søknadsskjema.*

	N=334	Prosent
Forståelig og greitt	181	54,2
For omfattende og vanskelig å fylle ut	57	17,1
For omfattende, tar for lang tid å fylle ut	51	15,3
Vet ikke	23	6,9
Lite egnet i forhold til mitt prosjekt	21	6,3

Godt og vel halvparten av de som har svart, 54,2 prosent, sier at skjemaet er ”forståelig og greit”. Det kan tolkes at de ikke har hatt uoverkommelige problemer med å fylle ut skjemaet. Samtidig mener rundt tredjeparten, 32,4 prosent, at skjemaet er for vanskelig, enten ved at det er for vanskelig å fylle ut, eller det tar for lang tid å fylle ut skjemaet. Dette er et forholdsvis stort tall, og det forteller om behov for endring av skjemaet.

Om vi ser på svarene på dette spørsmålet ut fra om søker har fått ja eller nei på søknaden sin, ser vi at de som har fått ja er klart mest positive. Hele 72 prosent av de som fikk innvilget søknaden sin mener at søknadsskjemaet er ”forståelig og greit”. Tilsvarende tall for de som fikk avslag er 37,4 prosent. Derimot mener en høyere andel av de som fikk avslag enn de som fikk tilslag på søknaden at skjemaet var vanskelig og arbeidskrevende å fylle ut.

Figur 4.1 Søkernes vurdering av fondet etter ja-/nei-svar på søknaden. Prosent. N=316

4.4.1 Resultatet av søknadene

En overvekt, 53 prosent, av utvalget vårt fikk avslag på søknaden sin, resten fikk støtte til prosjektet. Vel tredjeparten av utvalget søkte om støtte i 2006, de andre fordeler seg på de tre andre årene. 28 prosent av utvalget har søkt mer enn en gang, i praksis vil det si to ganger. Av de 97 som har søkt mer enn en gang, sier nærmere 60 prosent at grunnen til det var avslag i første omgang, mens noen få – fire prosent - utvidet prosjektet. Vel 17 prosent utvidet det opprinnelige prosjektet, mens vel 20 prosent oppgir andre grunner til ny søknad. Andre grunner kan være at fondet krevde flere opplysninger enn hva som var oppgitt i første omgang, eller at søknaden ble sendt inn for sent første gang. I all hovedsak er grunnen for å sende inn på nytt at søknaden i første omgang ikke oppfylte formelle krav satt av kulturminnefondet. De aller fleste som utdyper svaret på dette spørsmålet synes å ha forståelse for at søknaden i første omgang ble avslått, det er bare en som svarte ”undrer meg fortsatt over at prosjektet ikke fikk støtte”.

Nedenfor følger en oversikt over hvilke tiltak det er som er representerte i surveyen.

Tabell 4.5 *Kategorien det omsøkte tiltaket hører inn under*

	N=340	Prosent
Arkeologiske kulturminner	7	2,1
Bygg og anlegg	207	60,9
Kirke	9	2,6
Park og landskap	9	2,6
Veg og sti	2	,6
Teknisk/industri	23	6,8
Fartøy	24	7,1
Dokumentasjon	3	,9
Formidling	3	,9
Handverk	6	1,8
Annen type	47	13,8
Total	340	100,0

De fleste søknadene gjelder ”bygg og anlegg”, slik vi også vet der er når det gjelder innvilgelse av støtte (jamfør kapittel 3).

Søknadene til Kulturminnefondet er av ulik størrelse, fra prosjekter der man søker om rundt 10.000, en oppgir å ha søkt om 2.400 kroner, en annen om 5000 kroner, og opp til flere millioner. Imidlertid er det få søknader i millionklassen, seks av ti søknader er mindre enn 420.000 kroner. To tredjedeler av de som fikk ja på sin søknad fikk hele summen.

4.5 Tilbakemeldinger og vurderinger ved tildeling/avslag

Godt og vel tredjeparten av utvalget sier de fikk vite om utfallet av søknaden ved at administrasjonen i fondet tok kontakt og fortalte om resultatet straks etter styremøtet. Fjerdeparten fikk vite resultatet ved å sjekke fondets hjemmeside på internett, vel åtte prosent kontaktet selv fondet. Bare i underkant av to prosent leste om det i lokalavisen. Godt og vel 30 prosent sier at de fikk vite om det på andre måter. Her ga ikke spørreskjemaet muligheter for videre presisering av hva andre måter innebærer.

Tabell 4.6 *Hvordan søkerne fikk vite om resultatet.*

	N=313	Prosent
Administrasjonen tok kontakt og fortalte om vedtaket straks etter styremøtet	107	34,2
På andre måter	95	30,4
Leste det på internett	79	25,2
Fikk vite det ved å kontakte fondet	27	8,6
Så det i lokalavisen	5	1,6

De som fikk avslag på søknaden ble spurt om hvordan de vurderer dette avslaget. Et flertall av disse sier de har en formening om hvorfor de har fått avslag, enten det er uhell i prioriteringen av knappe midler, at søknaden ikke var god nok, eller at prosjektet viste seg å ikke falle inn under fondets kriterier for støtteverdige tiltak. Men det er også noen som ikke vet hvorfor de fikk avslag, 7,5 prosent. Dette er et lavt tall, men nesten er tredjedel av de med avslått søknad sier at avslaget var ”uforståelig”. Det kan tolkes som at begrunnelsen for avslag ikke er forståelig.

Tabell 4.7 *Søkernes vurdering av avslag på søknaden.*

	N=199	Prosent
Det var for knapt med midler, så bare noen få prosjekter kunne få støtte, og vi var uheldige der	61	30,7
Avslaget var uforståelig for oss	60	30,2
Søknadsskjemaet var vanskelig å forstå, og vi gjorde ikke god nok jobb der	35	17,6
Prosjektet falt ikke inn under fondet sine kriterier for støtte, så avslaget var rimelig	28	14,1
Vet ikke	15	7,5

4.6 Nytteverdi

Målsettingene for Norsk kulturminnefond er uttrykt blant annet i vedtektene for fondet, der det står at fondet skal medvirke til å

sikre at et mangfold av kulturminner og kulturmiljøer bevares og aktiviseres som grunnlag for opplevelse, kunnskap, utvikling og verdiskaping. Fondet skal stimulere til samarbeid og økt medvirkning fra eiere og næringsliv, utløse privat kapital og støtte lokale og regionale partnerskap og spleiselag

I spørreskjemaet hadde vi et eget spørsmål om nytteverdi av tiltaket, og i det følgende vil vi se på hvordan utvalget vårt vurderer eget prosjekt i lys av denne målsettingen.

Noe av det mest slående med svaret på dette spørsmålet er at så og si hele utvalget har svart på det. Dette er eneste åpne spørsmål i spørreskjemaet, der vi ber kulturminneeierne om å formulere med egne ord om hvordan eget prosjekt forholder seg til kulturminnefondets målsettinger, og hvordan man vurderer eget prosjekt ut fra lokale målsettinger. *"Vårt prosjekt passer svært godt til målsettingen for Norsk kulturminnefond"*, *"Helt i tråd med målsettingen"*, *"Går rett heim"* eller *"Midt i blinken!"* – dette er utsagn som går mest igjen når vi ber søkerne vurdere eget prosjekt i forhold til fondets målsettinger. Svarene er til dels omfattende, og gir et godt bilde av hvordan man vurderer eget prosjekt, og ikke minst at dette er et prosjekt som passer godt i forhold til kulturminnefondets målsettinger.

Fondets målsettinger er både å sikre at kulturminner og kulturmiljøer bevares og aktiviseres som grunnlag for opplevelse eller for verdiskaping. Videre skal det stimuleres til samarbeid mellom ulike aktører, blant annet for å utløse privat kapital eller for å etablere spleiselag. I begrunnelsene i spørreundersøkelsen er det først og fremst første delen av denne målsettingen som blir nevnt, det er ivaretaging og vern av kulturminner av ulike slag som er det sentrale. At dette kan gi grunnlag for opplevelser blir omtalt, mens verdiskaping i svært liten grad blir nevnt. Spleiselag og utløsning av privat kapital er det få som nevner, selv om noen påpeker at privat kapital i stor grad er fra egen lomme. Det er likevel en del som opplyser om at de har fått kommunal eller fylkeskommunal støtte til prosjektet.

Det er ingen vesentlig skille mellom søkere som har fått innvilget søknaden og søkere som har fått avslag når det gjelder vurdering av eget prosjekt i forhold til fondets målsetting. Begge grupper mener eget prosjekt i stor eller svært stor grad bidrar til å oppfylle fondets målsetting. De som har fått ja på søknaden ser det som rimelig at utfallet ble som det ble, mens de som har fått avslag ikke helt forstår avslaget, nettopp ut fra begrunnelsen at de mener prosjektet passer inn under fondets målsetting. Svarene fra de som har fått avslag viser at mange søkere har store vansker med å forstå hvorfor utfallet av søknaden ble avslag, ut fra argument om at søknaden oppfyller kravene som fondet setter.

Et tilleggsspørsmål om søknaden fylte alle formelle krav ville trolig gjort dette bildet litt mer nyansert, men vi har ikke spurt om dette. Noen påpeker at de ikke var klar over at det de søkte om ikke kunne

støttes av fondet, ut fra regelverket, mens andre stiller seg fullstendig uforstående overfor avslaget. Dette kan tyde på at vedtak bør begrunnes enda bedre enn de blir gjort i dag, ikke minst gjelder dette avslag. Dette kan også sees i sammenheng med spørsmålet om å søke på nytt igjen dersom man fikk avslag. Og avslag fra fondet er likevel ikke noe som tar motet eller lysten til søke på nytt igjen fra kulturminneeierne, over 55 prosent av de som fikk avslag sier at de kommer til å søke på nytt igjen, de fleste – 36 prosent – med omarbeidet søknad, resten med ny søknad. 30 prosent vet ikke om de kommer til å søke på nytt, mens bare et mindretall – 14 prosent – sier klart nei på det spørsmålet. For hele utvalget gjelder det at tre av fire kan tenke seg å søke fondet om midler en annen gang. Til tross for krevende søknadsskjema og avslag for noen, så ble fondet vurdert som en instans der det er verdt å søke om støtte.

4.7 Oppsummering

Svarprosent for spørreundersøkelsen vår kunne vært bedre, men vi har likevel en forholdsvis god svarprosent fra søkere som har fått støtte. Derimot stiller det seg noe annerledes for søkere som fikk avslag, og svarene derfra må tas med noe mer forbehold.

Undersøkelsen viser at det er kulturminneeierne som er den aktive part i forhold til fondet, det vil si som henvender seg til fondet. Dette skjer ofte på bakgrunn av informasjon fra lokalnivået, der både kulturkontoret i kommunen, og ikke minst kulturminneansvarlige i fylkeskommunen, er viktige parter. Fondet får ellers godt skussmål for informasjon, særlig får hjemmesidene god kritikk. Det innebærer likevel ikke at fondet er svært godt kjent blant potensielle søkere, over halvparten av utvalget vårt kjente ikke til fondet da de startet planleggingen av sitt prosjekt. Noe av dette skyldes at planleggingen faktisk startet før fondet var etablert, men det er likevel ingen grunn til å si at fondet er allment kjent blant kulturminneiere.

Når vi spør om hvorfor folk søkte fondet om støtte, er svaret i første rekke at prosjektet ikke kunne gjennomføres uten offentlig støtte, og fondet viste seg å være det mest relevante. Igjen ser vi at fylkeskommunen har en viktig rolle når det gjelder å informere om fondet.

Søknadsskjemaet er ikke udelt enkelt, selv om vel halvparten sier det er greit, så sier en tredjepart i utvalget vårt at skjemaet er vanskelig og at det er rom for forbedringer. Dette er jo også blitt gjort fra og med 2007, så første søknadsrunde i år kan gi en pekepinne på om endringene oppleves som forbedring av søkerne. Langt flere i nei-

utvalget vårt enn av de som fikk ja på søknaden er misfornøyde med søknadsskjemaet. Dette kan være en indikasjon på at søknadsskjemaet er såpass vanskelig at det skiller mellom de som er ”flinke” til å fylle ut skjema, og de som ikke har den erfaringen eller kompetansen. Om det er dårlig skjemautfylling, eller dårlig prosjekt, eller begge deler, som gjør utslaget når styret si ja eller nei til en søknad, er imidlertid vanskelig å slå kategorisk fast her.

Søknadene er i svært varierende størrelse, fra noen få tusen og opp til en halv million. Det viser at det er etterspørsel etter tilskudd i varierende størrelse. Tilbakemeldingene fra fondet på søknadene er ikke uproblematisk, en tredjepart sier de ikke forstår bakgrunnen for at de fikk avslag på sin søknad. Dette kan tolkes på mange måter, men det er i alle fall tydelig at det er behov for en mer omfattende tilbakemelding på avslag enn det fondet gir i dag. Det vil kreve mer ressurser enn i dag, men det vil også kunne medføre økt læring i forhold til søkerne. Et til dels innfløkt søknadsskjema, og uforståelig tilbakemelding for noen har likevel ikke tatt motet fra søkerne, et flertall av de som fikk avslag oppgir at de kommer til å søke fondet om støtte på nytt.

5 Kulturminnefondet og det regionale nivået

Kulturminnefondets arbeid har et regionalt nedslagsfelt, det er i fylkeskommunene og kommunene vi ser eller kommer til å se resultatene av det arbeidet fondet støtter. Kulturminneeiernes har en adresse, og vi har sett at det er ulik tilgang av søkere fra ulike fylker. Fondets midler blir regionalt fordelt, men det er ingen *lik* regional fordeling vi ser, og i kapittel 3 går det tydelig fram at det har vært og er langt flere søkere fra noen fylker enn fra andre. Det samme gjelder tildelingen av midlene. I dette kapitlet går vi nærmere inn på det fylkeskommunale nivået, der siktemålet er å avdekke hva som kan bidra til å forklare hvorfor det er til dels store forskjeller mellom fylkeskommunene når det gjelder å få midler fra fondet. I prosjektet har det ikke vært rom for å gå inn i alle fylkene i samme grad, i utgangspunktet hadde vi ressurser til å se på to fylker, men vi har i tillegg sett litt på noen flere, for å kunne ha et bedre grunnlag for å trekke konklusjoner. I analysen vil vi se både på søkermengde og trekk ved søkerne som kan være vesentlige forklaringer på de regionale skjevhetene, og forhold ved fylkeskommunene som kan være vesentlige hvorfor det er flere – og bedre – søknader fra noen fylker enn fra andre. Bedre søknader er her forstått som søknader som oppfyller fondets krav til å være støtteberettigede.

Oversikten viser at fylkene på Vestlandet har mange søkere, mens for eksempel fylkene rundt Oslofjorden, har relativt få. Ut fra det har vi valgt Møre og Romsdal, et fylke med mange søknader, og Vestfold som har få søkere. I tillegg har vi sett nærmere på de andre fylkene i Oslofjordområdet, samt de tre nordnorske fylkene. Vi har valgt to perioder for nærmere fordyping: 2. søknadsrunde vår 2004, og 6. søknadsrunde vår 2006.

5.1 Møre og Romsdal

Fra Møre og Romsdal kom det inn 11 søknader våren 2004, sju av disse fikk støtte. Våren 2006 kom det inn 17 relevant søknader, ni av søknadene ble ikke anbefalt støtte.

Prosjektene handler først og fremst om istandsetting av gårdsanlegg og eldre bygninger og/eller flytting av kulturminner. Videre omfatter søknadene rehabilitering/modernisering av interiører. Flere av søknadene har fokus på kirkebygg og bedehus. En søknad handlet om restaurering av gammel veggreklame. I tillegg ble det søkt om støtte til istandsetting av brygger og kaianlegg. Flere av søknadene fra Møre og Romsdal ligger innenfor det prioriterte verdensarvområdet rundt Geiranger, og omfatter istandsetting av eldre gårds- og stølsanlegg i dette området. Disse har fått støtte.

Prosjektene som har fått avslag er enten for store og omfattende, og mottar økonomisk støtte fra antikvariske myndigheter, eller vurderes å være på siden av fondets nedslagsfelt. Dette omfatter særlig flytting av hus.

Er det mulig å se noe mønster i begrunnelsene eller typen søknader i forhold til hvem som har fått tilsagn og hvem som har fått avslag?

Begrunnelse for avslag:

- for liten faglig beskrivelse av restaureringsmetodene, samt for høy sum i forhold til arbeidet (summene stemmer ikke)
- for mye estetikk, for lite antikvarisk relevant
- manglende bevaringsstatus
- for dårlig dokumenterte antikvariske ambisjoner
- uenighet om antikvariske prinsipper for restaurering (her går fondet inn i en faglig diskusjon med søker og kommunal etat som gir byggeløyve)
- ikke formelt fylt ut riktig, til tross for støtteverdig. Dette viser seg ikke å være konsekvent – ved tilsagn kan dette nevnes, og etterlyses
- ikke til bedehus / kirkebygg

Begrunnelse for tilsagn:

- legges vekt på håndverkeres antikvariske kompetanse
- er et viktig kulturminne

- forbedret søknad i denne runden
- prosjekter som kobles til pilotprosjekter i Verdiskapingsprogrammet

Dette viser at det først og fremst er fondets kriterier og formelle krav for å få støtte som er det avgjørende for avslag. Søknader som fyller disse kravene, det vil si at de kan vise til tilfredsstillende plan for restaurering, kvalifiserte håndverkerer og er vesentlige kulturminner, får støtte. Å ha tilkøpling til et verdensarvsted kan også synes å være en fordel.

Det er ingen automatikk i forhold til uttalelser eller kontakt med antikvariske myndigheter når det gjelder å få tilsagn. Fylkeskommunene skal gi en antikvarisk vurdering av innsendt søknad før denne behandles i fondet, men det er ikke gitt at positiv uttalelse fra fylkeskommunen fører til positiv innstilling fra fondets faggruppe over fondsstyret.

Kulturminnefondets faggruppe operer med fem kategorier av faglige prioriteringer. Disse har blitt nærmere presisert i løpet av den tiden fondet har virket, men også fra starten av fondets eksistens var det kun prosjekter som falt inn under gruppe 1 og 2 som kunne få støtte. I praksis har det først og fremst vært prosjekter som ble klassifiserte i gruppe 1 som har fått tilslag, alle andre har fått avslag, av ulike grunner. Slike grunner kan enten være at søknaden er uferdig, men kan bearbeides videre og sendes inn ved neste søknadsrunde, at søknaden har vesentlige, gjerne formelle mangler eller at den ikke faller innenfor fondets kategorier. Nedenfor følger en oversikt over søknadene vår 2004 og vår 2006 sett i forhold til fondets faglige kategorisering.

Tabell 5.1 *Kategorisering av søknadene fra Møre og Romsdal 2004 og 2006.*

	Gruppe 1: søknader som fyller alle krav		Gruppe 2: fyller hoved- saklig kravene		Gruppe 3: Uferdige søknader, men kan ha potensialer		Gruppe 4: Innenfor nedslags- feltet, men har vesentlige mangler		Gruppe 5: Utenfor fondets nedslags- felt	
	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006
Møre og Romsdal	7	8	-	2	1	2	4	3	-	2

5.2 Vestfold

Fra Vestfold kom det to søknader våren 2004, og ni relevante søknader våren 2006. Med relevante søknader menes at de var tilstrekkelig utfylte til å bli behandlet av faggruppen som gir innstillinger til styret. Ingen av søknadene fikk støtte.

Søknadene er i stor grad knyttet til restaurering av verneverdige og fredede bygninger knyttet til storgårder (restaurering av interiør), til kystkultur (seilskutekulturen), bykultur, forsvaret (Karljohansvern) eller til museumsdrift. En søknad er direkte knyttet til restaurering av et verneverdig fartøy.

Tabell 5.2 Kategorisering av søknadene fra Vestfold 2004 og 2006.

	Gruppe 1: søknader som fyller alle krav		Gruppe 2: fyller hoved- saklig kravene		Gruppe 3: Uferdige søknader, men kan ha potensiale		Gruppe 4: Innenfor nedslags- feltet, men har vesentlige mangler		Gruppe 5: Utenfor fondets nedslags- felt	
	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006
Vestfold	-	-	-	1	2	3	-	2	-	3

Faggruppen vurderte søknadene fra Vestfold enten som for mangelfulle i forhold til faglig begrunnelse og budsjett, eller de falt utenfor fondets tiltakskategorier. Begrunnelsene for avslag dreier seg i stor grad om at søknadene er for dårlig dokumenterte eller har for dårlige kostnadsoverslag. Det mangler også ofte dokumentasjon fra antikvariske myndigheter. Det viser seg at søknadene i tillegg stort sett faller utenfor de prioriterte kategoriene i fondet (med unntak av et par).

5.3 De andre fylkene rundt Oslofjorden

Våren 2004 kom det til sammen inn 25 relevante søknader fra fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Buskerud, Oslo, Akershus og Østfold. Fem søknader fikk tilskudd. Våren 2006 kom det til sammen inn 25 søknader, ni av søknadene ble innvilget.

Søknadene omfatter også her først og fremst prosjekter knyttet til ulike typer restaurering av bygninger etter antikvariske prinsipper,

flytting av bygninger med mer. Bygningene kan være i tilknytning til kystkultur, gårdsdrift, samferdsel eller også bykultur. I tillegg er det enkelte søknader knyttet til fartøyer og til hageanlegg.

Nedenfor vises kategorisering av søknadene fra Oslofjordområdet.

Tabell 5.3 *Kategorisering av søknadene fra Oslofjordområdet våren 2004 og 2006.*

	Gruppe 1: søknader som fyller alle krav		Gruppe 2: fyller hoved- saklig kravene		Gruppe 3: Uferdige søknader, men kan ha potensiale		Gruppe 4: Innenfor nedslags- feltet, men har vesentlige mangler		Gruppe 5: Utenfor fondets nedslags- felt	
	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006
A-Agder	1	3	-	1	1	2	-	1	-	-
V-Agder	-	1	-	-	1	1	3	-	-	-
Telemark	-	3	-	-	-	2	1	-	-	2
Buskerud	1	-	1	-	1	3	-	1	-	-
Oslo	1	1	-	-	4	1	1	-	-	-
Akershus	1	1	1	-	1	-	1	-	-	-
Østfold	1	1	-	-	-	-	2	2	-	-
I alt	5	10	2	2	10	12	8	6	-	5

Tabellen viser at hovedvekten av søknadene som fikk avslag faller inn under kategorien uferdige søknader. Begrunnelser for avslag dreier seg også her om enten mangelfullt utfylte søknader, eller søknadene faller utenfor fondets kjerneområde.

I fondets virksomhetsplan fra 2005, som er en direkte oppfølging av Strategisk plan fra samme år, er de viktigste tiltakene for fondet framover konkretisert og tidfestet. Blant disse finner vi at det skal gjennomføres ”bredere utlysning av søknadsfrister på strekningen Kristiansand – Halden”. Dette tiltaket er en strategi for å gjøre fondet mer kjent i de aktuelle fylkene, og å få flere prosjektsøknader fra disse fylkene, og dermed oppnå større spredning og bredde i prosjektilfanget.

Kan det avdekkes noen endringer i omfang av prosjektsøknader fra og med våren 2005, for eksempel i form av flere søknader fra de nevnte områdene?

Tabell 5.4 viser at det har vært en markant økning i antall søknader fra 2004 til 2005 fra Aust-Agder, Telemark og til dels Østfold. Denne

tendensen fortsetter i 2006, og her sees også en økning i antall søknader fra Vestfold og Oslo. For fylkene Vest-Agder, Buskerud, Akershus og Østfold viser oversikten derimot en nedgang i antall søknader i 2006.

Oversikten viser at det spesielt har vært en økning i antall innvilgede søknader fra Agder-fylkene etter 2004. For de andre fylkene ser vi ingen liknende tendenser. For Telemark og Vestfold ser vi snarere det motsatte: at få søknader innvilges. Oversikten kan tyde på at strategien om å gjøre fondet bedre kjent i de aktuelle fylkene har en viss effekt i form av å få inn flere søknader, men at dette likevel ikke har gitt noen uttelling i form av flere tildelinger, med unntak av Agder-fylkene. Det kommer flere søknader inn, men disse vurderes ikke som støtteberettigede. Kvaliteten på søknadene blir ikke vurdert til å være god nok til at fondet innstiller på støtte.

Tabell 5.4 *Oversikt over innsendte og innvilgede søknader 2004, 2005 og 2006 i kystfylkene på Sørlandet og Østlandet*

	2004		2005		2006	
	Søknader tils.	Innvilget	Søknadertils.	Innvilget	Søknader tils.	Innvilget
Vest-Agder	4	-	5	2	4	2
Aust-Agder	2	1	10	3	14	5
Telemark	1	-	5	1	15	-
Vestfold	5	-	4	2	10	-
Buskerud	7	2	8	2	8	-
Oslo	9	3	3	1	7	1
Akershus	8	3	10	1	3	1
Østfold	4	1	9	1	5	1

5.4 Nordland, Troms og Finnmark

I perioden 2003-2006 har Kulturminnefondet i alt mottatt 975 søknader. 245 av disse har blitt innvilget, noe som gir en innvilgelsesprosent på 25,1. De tre nordnorske fylkene har til sammen mottatt støtte til 56 prosjekter i løpet av denne perioden. Med unntak av Troms ligger de godt over gjennomsnittet når det gjelder tilslag på søknader. Finnmark har søkt om støtte til 41 prosjekter og fått ja på 15 av søknadene, noe som tilsvarer 36,6 prosent. Nordland har søkt om

støtte til 67 prosjekter og fått tilsag på 20 av disse. Det utgjør 29,9 prosent. Begge fylkene ligger dermed over gjennomsnittet på 25,1 prosent. Fra Troms kom det 91 søknader i årene 2003-2006, 21 fikk tilslag, det vil si 23,1 prosent. Dette er noe under gjennomsnittet.

I det følgende skal vi se på søknadene fra de tre nordnorske fylkene i to perioder, våren 2004 og våren 2006, med vekt på hvilke typer søknader som ble sendt inn, hvem som søkte og hva som ble utfallet av søknadene. Nedenfor følger en oversikt over de nordnorske søknadene sett i forhold til fondets faglige kategorisering.

Tabell 5.5 *Kategorisering av de nordnorske søknadene våren 2004 og 2006.*

	Gruppe 1: søknader som fyller alle krav		Gruppe 2: fyller hoved- saklig kravene		Gruppe 3: Uferdige søknader, men kan ha potensiale		Gruppe 4: Innenfor nedslags- feltet, men med vesentlige mangler		Gruppe 5: Utenfor fondets nedslags- felt	
	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006	Vår 2004	Vår 2006
Finnmark	2	4	-	2	2	3	-	-	-	-
Troms	3	5	-	3	2	3	-	5	-	2
Nordland	4 ³	7	-	2	-	4	-	-	-	2
I alt	9	16	-	7	4	10	-	6	-	4

Våren 2004 ble det sendt inn i alt 13 søknader fra Nord-Norge, ni av disse fikk tilslag. De tre som ikke nådde opp, fikk avslag med begrunnelsen at tiltaket ikke er gjennomreflektert, at det er kontroversielt og at det heller ikke foreligger byggesøknader, at arbeidene som planlegges er uheldige og at prosjektet burde innhentet konsulenthjelp under planleggingen. Et prosjekt er i tillegg allerede fullfinansiert, og får derfor avslag.

³ En av søknadene fikk støtte selv om det ikke ble kategorisert innenfor gruppe 1 eller 2. Dette ble begrunnet slik: "Til tross for at en bevilgning vil stride mot flere prinsipper, og derfor ikke kan grupperes i gruppe 1-2, fremmes likevel forslag om at beløpet innvilges. Det blir det eneste unntaket i innstillinga som bekrefter regelen (reglene) og blir å forklare ut fra det". Prosjektet gjaldt sprinkling av middelalderkirken Alstadhaug kirke, med Petter Dass-museet og Alstadhaug kirkelig fellestråd som søkere.

Begrunnelsene for støtte til prosjektene var slik som:

- bygget var et sjeldent objekt i kystnære områder (årestue)
- det holder et godt antikvarisk nivå
- det (bypark) er et interessant kulturmiljø og støtte til det vil være et viktig signal til kommunen
- kulturminneinnholdet er godt (natursteinvarder)
- prosjektet har stor allmennyttig betydning og dreier seg om å sikre en type bygning (tørrfiskloft) som av svært mange oppfattes som lite interessant
- prosjektet (en verneverdig kutter) er en fin representant for etterkrigstidens fiskeflåte

Våren 2006 ble det sendt inn i alt 62 søknader fra Nord-Norge, 10 fra Finnmark, 23 fra Troms og 19 fra Nordland. Ni av disse ble plukket ut av bunken som gikk til faglig vurdering på grunn av mangelfull informasjon eller at de klart ikke fylte kravene. Dette galdt en søknad fra Finnmark, og fire fra hvert av de andre to fylkene. Det gjensto da 53 søknader som ble behandlet av faggruppen. 16 av disse ble plassert i gruppe 1, og innstilt til å få støtte. Sju ble kategorisert i gruppe 2, men ikke innstilt til støtte, 10 ble plassert i gruppe 3, seks i gruppe 4 og fire i gruppe 5. Samlet ble 16 innstilt til å få ja på søknaden, mens faggruppen mente 27 burde avslås. Styret fulgte denne innstillingen. Tilslagsprosenten for Nord-Norge ble i overkant av 25 prosent, eller omtrent som landsgjennomsnittet for hele perioden.

Våren 2006 var det langt flere tilslag og avslag enn våren 2004. Begrunnelsene som ble brukt for tilslag var slik som:

- særegent kulturminne knyttet til kystkultur,
- prosjekt med klar antikvarisk ambisjon
- ”Når det for en sjelden gangs skyld faktisk er en søknad innen kirkefeltet som synes å kunne tilfredsstille de tekniske krav, og vedtektene setter fokus på kulturhistoriske kirker, bør søknad innvilges støtte” (kapellet, Tromsø gravlund)
- prosjektet er realistisk gjennomtenkt, kvalifisert for støtte og representerer positiv stedsutvikling
- prosjekt som er godt planlagt og koplet til verdiskapning innenfor kulturminneområdet

Når det gjelder avslag våren 2006, ble disse begrunnet med at det ikke framgår entydig hva som er prosjektets antikvariske ambisjoner, det er

manglende kontakt med antikvarisk myndighet, at det i for stor grad dreier seg om oppgradering eller nybygg, at vesentlig dokumentasjon mangler eller at prosjektet er regulært vedlikehold.

Om vi ikke behandler de tre nordnorske fylkene under ett, men ser på hvert fylke for seg, er det til dels store forskjeller når det gjelder antall innsendte og innvilgete søknader. Det er først og fremst Troms som skiller seg ut både med flest innsendte søknader og med flest avslag. I skriv fra fondet (Innstilling til styret: Faglig vurdering av søknader til 4. søknadsrunde vår 2005) ble det uttrykt at det er for mange uferdige søknader fra nord, og da særlig fra Troms. Tallene fra våren 2006 kan være en indikator på at så er tilfelle. I samtaler med kulturvernansvarlig i fylkeskommunen ble dette inntrykket bekreftet. På fylkesnivå ser man at uferdige søknader til dels er et problem når det gjelder Troms, og forklarer dette dels med at søkere ikke ber om bistand fra fylkeskommunen, men i enda større grad med at fylkeskommunen ikke har ressurser til å gi nødvendig veiledning. Søknadsskjemaet fra fondet forutsetter at fylkeskommunen skal gi antikvarisk vurdering av prosjektet, noe som også blir gjort. Men ressurser utover det er mangelvare, noe som også kan gå utover søknader fra fylket.

Når det gjelder omfanget av innsendte søknader fra de ulike fylkeskommunene, er det rimelig at dette kan ha en viss sammenheng med kunnskapen om fondet og fondets tilskuddsordning. Her har fylkeskommunene en svært vesentlig rolle, ikke minst som formidler av informasjon. Utenom fondet selv så er det først og fremst fylkeskommunene som gir informasjon om fondet, både gjennom møter og informasjonsskriv, og gjennom direkte kontakt med kommuner, organisasjoner eller folk som tar kontakt. Både fra Nordland og Troms ble det bekreftet at det er god kontakt mellom fylkeskommunen og fondet, og fylkeskommunen informerer om de mulighetene fondet gir for eiere av kulturminner. Informasjon gis på fylkeskommunale nettsider, i møter eller andre former for kontakt med kulturminneiere. Kulturminnefondet fremhever kontakten med Nordland og enkelte andre fylker slik: "Når det gjelder kontakten til antikvariske myndigheter på fylkesnivå er det grunn til å framheve kontakten til fylkene Nordland, Møre og Romsdal og Østfold" (Årsmelding 2004). Sommeren 2006 ble det gjennomført en tredagers befaringsreise i Troms, der daglig leder i fondet reiste rundt i sørfylket sammen med representanter fra fylkeskommunen. Dette tok fondet selv initiativ til, støttet av fylkeskommunen. Tilsvarende befaringsreise vil finne sted i nordfylket.

5.5 Fylkeskommunenes rolle

Kulturminnefondet har kontakt med kulturminneiere på lokalt og regionalt plan, og ingen direkte administrativ tilknytning til fylkeskommuner eller kommuner. Den eneste nødvendige forbindelse mellom fondet og det regionale nivået er at fondet krever antikvarisk vurdering av søknadene, og denne er det fylkeskommunen som skal gi. Søknadene må derfor innom fylkeskommunen, men søker trenger ikke forholde seg til fylkeskommunen i selve søknadsprosessen, og det er det heller ikke alle som gjør.

Det er likevel mange søkere som kontakter fylkeskommunen underveis i søknadsprosessen, og får råd og veiledning i prosessen. I tillegg er det av stor betydning at kulturetaten i kommunen eller fylkeskommunen støtter og gir en faglig uttalelse i de prosjektsøknadene som sendes inn til fondet. Dette vektlegges i stor grad i behandlingen av søknadene. I følge daglig leder er en viktig begrunnelse at søker da "tvinges" til å ta kontakt med ansvarlige myndigheter i kommunen/ fylkeskommunen (noe som kanskje ikke hadde skjedd dersom dette ikke var et viktig element i søknaden), som på den måten blir informert om og kanskje også involvert i prosjektet gjennom faglig oppfølging.

Fylkeskommunene informerer om fondet og muligheten til å søke om støtte i alle sammenhenger der dette er naturlig, som for eksempel i forbindelse med møter om kulturminnevern. Storparten av fylkeskommunene har også informasjon om fondet på hjemmesidene sine, det gjelder ni av fylkeskommunene og Oslo kommune. Men for ni fylkeskommuner finner vi ikke slik informasjon. Fylkeskommunene i nord og i Trøndelag, Vest-Agder, Telemark, Oppland, Hedmark og altså kommunen Oslo har alle omtale av fondet og/eller link til fondets nettsted på sine hjemmesider. Mens om vi går inn på Møre og Romsdals hjemmeside under "kulturvern" så finner vi ingen henvisning til kulturminnefondet. Det samme gjelder Vestfold fylkeskommune, og alle Vestlandsfylkene, Aust-Agder, Buskerud, Akershus og Østfold.

Det er ulike erfaringer med fylkeskommunenes involvering og engasjement i søknader knyttet til kulturminnefondet. Gjennom intervjuer med et utvalg av fylkeskonservatorer og kulturkonsulenter har vi fått et innblikk i hvordan det arbeides med kulturminnefondet.

I *Møre og Romsdal* er arbeidet med å informere og hjelpe til med søknader en prioritert oppgave for fylkeskonservatoren, som bruker alle muligheter og anledninger til å informere om fondet til foreninger,

organisasjoner og privatpersoner. Dette skjer både når folk henvender seg til fylket angående et restaureringsprosjekt eller de har tanker om noe de vil bevare, og når fylkeskonservatoren er ute på befaringer eller holder foredrag i foreninger. Det kommer også mange innmeldte byggesaker fra kommunene der fylkeskommunen skal uttale seg om antikvariske spørsmål. Også i slike saker informerer de om fondet. Fylkeskonservatoren følger opp prosjektene i fylket som har fått støtte fra fondet, så langt de kan. Dette er en viktig oppgave, i følge fylkeskonservatoren, fordi fondet selv ikke har ressurser til å følge opp. Denne prioriteringen vises også både i antall søknader som kommer fra Møre og Romsdal og i forhold til antall innvilgede søknader.

Et viktig element i prosjektene er håndverkerne, som må være dyktige, ikke minst når det gjelder å kunne og forstå gamle håndverksprinsipper. Om ikke håndverkerne kan utføre arbeidet riktig, kan prosjektet mislykkes. I tillegg til å bistå i søknadsprosesser og annet i tilknytning til prosjekter, og informere om fondet, har fylkeskonservatoren utarbeidet et illustrasjonshefte som blir lagt ved når fylkeskommunen opplyser om fondet. Heftet viser enkle prinsipper for håndverksmessig utførelse, og er utformet av profesjonelle fagfolk. I fylkeskommunen har man erfart at mange arbeider i god tro uten å ha den erfaringen som trengs, og det har vært behov for å markere riktig kurs.

Fylkeskonservatoren i *Nordland* arbeider aktivt med å oppfordre kulturminneiere til å søke fondet, og det er etablert god kontakt mellom fylket og kulturminnefondet. Men ressursene er begrenset, og man har ingen mulighet til å følge opp søkerne. Fylkeskommunen er klar over at søknadene fra fylket kunne vært bedre med mer veiledning eller råd, men kan likevel ikke gjøre noe med det, fordi man ikke har valgt å prioritere ressurser til dette.

Også i *Troms* er kulturminneansvarlige i fylkeskommunen opptatt av å spre informasjon om fondet, men ser likevel at fondet i overraskende liten grad er kjent i miljøene. I tillegg bistår fylkeskommunen med veiledning til miljøer som henvender seg til dem. Langt fra alle som sender inn søknader fra Troms henvender seg til fylkeskommunen først, noe som kan innebære at søknaden går glipp av nødvendig veiledning. Troms har fått kritikk for å sende inn for mange uferdige søknader, og det er en kritikk som ikke blir direkte avvist av fylkeskommunen. Men for å rette på dette, bør søkere henvende seg til fylkeskommunen underveis i søknadsprosessen, og fylkeskommunen bør ha nødvendige ressurser til veiledning. Slik er ikke situasjonen i dag. Et problem er også at Troms fylke ikke lenger har egne midler til

kulturminnevern, slik at eventuell oppfølging av prosjekter som støttes av fondet blir vanskelig.

Telemark er blant de fylkene der det er sendt inn få søknader til Kulturminnefondet. Fylkeskommunen bistår søkere som henvender seg til dem, både ved å spre informasjon om fondet og å henvise til nettsted og søknadsskjemaer, i tillegg til at de gir sakkyndig vurdering av kulturminneobjektene. For søkere som ikke har tilgang til internett, bistår fylket med hjelp til å søke på nettsiden. Det er imidlertid et problem at fylkeskommunens kulturvern avdeling har altfor liten kapasitet i forhold til arbeidsoppgavene, noe som kan gå utover oppfølging av søkere til kulturminnefondet. Ofte kommer også henvendelsene rett før søknadsfristen utløper, noe som vanskeliggjør en faglig vurdering og anbefaling av prosjektet det søkes på. Det savnes en tettere kontakt og oppfølging fra fondets side for å sikre at søknadene blir gode nok for å få støtte. Et problem som også påpekes er at de antikvariske prinsippene som søknadene vurderes etter kan bli for strenge. Flere kulturminneobjekter i fylket er i dårlig forfatning, og trenger både utskiftning og restaurering, men det kan være vanskelig å oppfylle krav om autentisitet.

Målet er at så mange prosjekter som mulig får støtte fra fondet. Dette er også i fylkeskommunens interesse fordi fondet initierer dugnadsarbeid og annen aktivitet slik at kulturminnene i fylket holdes i hevd. På den måten går også mindre av fylkets egne ressurser til disse prosjektene (bortsett fra i arbeidstid). Alle er med andre ord tjent med at fylket er mest mulig aktiv med å spre kunnskap om fondet og til å hjelpe søkere. Det er ikke alle fylker som har mulighet til å prioritere dette arbeidet. Fylkeskommunene blir stadig pålagt nye oppgaver, uten at de får tilført tilsvarende ressurser. Dette kan være en av årsakene til at flere fylkeskonservatorer ikke er mer aktive, og at det kommer få søknader fra enkelte fylker.

5.6 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett nærmere på det regionale nivået, og da spesielt på fylkene i Nord-Norge, Møre og Romsdal og fylkene rundt Oslofjorden, med et særlig fokus på Vestfold. Begrunnelsen for å se nærmere på disse fylkene er den geografiske skjevheten både når det gjelder antall søknader og innvilgede søknader som vi finner over flere år. Utgangspunktet var å finne forklaringer på den regionale skjevheten. Vi har valgt to søknadsrunder, våren 2004 og våren 2006. Særlig Møre og Romsdal utmerker seg både når det gjelder antall

---

søknader og tilsagn, mens fylkene rundt Oslofjorden har relativt få søknader og tilsagn. I Nord-Norge har antall støttede søknader økt siste år.

For å få støtte fra Kulturminnefondet er det helt avgjørende at de formelle kravene, det vil si fondets retningslinjer og kriterier, oppfylles, noe også erfaringene fra de ulike fylkene viser. Kravene omfatter korrekt utfylt skjema, relevante vedlegg, samt det å være innenfor fondets tiltakskategorier. Både i Møre og Romsdal og Nordland finner vi at de fleste søknadene oppfyller de formelle kravene, mens vi i fylkene rundt Oslofjorden finner flere søknader som ikke oppfyller kravene.

Funnene viser at tett kontakt mellom fylkeskommunene og sekretariatet er viktig, noe som også gjenspeiles i antall støttede prosjekter fra de enkelte fylkene. Fylkeskommunene arbeider også med å spre informasjon om fondet til de som henvender seg til fylkeskommunen med spørsmål knyttet til kulturvern og kulturminner. Ved opprettelsen av kulturminnefondet ble ikke fylkeskommunene pålagt oppgaver eller ansvar, men fondet krever antikvarisk vurdering fra fylkeskommunene når det gjelder søknader til fondet. Slik har fylkeskommunen blitt ”pålagt” en vesentlig oppgave, i tillegg til at fylkeskommunen i varierende grad informerer om fondet og de mulighetene som finnes der. Fylkeskommunenes engasjement her er avhengig av tilgjengelige ressurser, og i flere fylkekommuner viser det seg vanskelig å i stor grad prioritere arbeidet med søkere og oppfølging, selv om dette er ønskelig.

6 Måloppnåelse og resultater

Dette kapitlet dreier seg om å vurdere effekten av fondets tildelinger og om fondet styrker kulturminnevernet gjennom de konkrete tildelingene.

I vedtektene til Norsk kulturminnefond heter det i§2:

fondet skal bidra til samspill mellom offentlige og private midler for å sikre at et mangfold av kulturminner og kulturmiljøer bevares og aktiviseres som grunnlag for opplevelse, kunnskap, utvikling og verdiskaping. Fondet skal stimulere til samarbeid og økt medvirkning fra eiere og næringsliv, utløse privat kapital og støtte lokale og regionale partnerskap og spleiselag.

Videre heter det at:

fondet skal arbeide for å stimulere og initiere gode prosjekter innenfor tematiske og faglige satsingsområder.

Til å belyse måloppnåelse og resultater, har vi stilt spørsmålet om Kulturminnefondet fungerer etter hensikten, om fondet bidrar til å sikre verneverdige kulturmiljøer og stimulere til økt verneinnsats, og om man når målgruppene.

De viktigste datakildene til å belyse måloppnåelse og resultater har vært dokumentstudier, informantintervjuer og en spørreskjemaundersøkelse til alle som har søkt midler fra fondet. Vi har gjennomgått sentrale styringsdokumenter for fondets virksomhet, Stortingsmeldinger og annet, og gjennomført intervjuer med daglig leder og representanter for styret, Miljøverndepartementet, Riksantikvaren, utvalgte fylkeskommuner og relevante aktører i fondets omverden (organisasjoner). Videre har vi intervjuet fagkonsulentene. Til sammen bidrar disse kildene til å gi innblikk i fondets virksomhet, måloppnåelse og resultater i løpet av fondets første fire år. Først når flere prosjekter er fullført er det mulig å si noe om mer langsiktige og samfunnsmessige konsekvenser av fondets virksomhet. Det vi kan si

---

noe om er hvordan fondet har fungert så langt, og hvordan fondet selv og omverdenen vurderer aktiviteten i forhold til måloppnåelse.

6.1 Fungerer Kulturminnefondet etter hensikten?

Vår oppfatning er at Kulturminnefondet i hovedsak fungerer etter hensikten, og at de arbeider innenfor, og forholder seg til, fondets vedtekter, strategidokumenter og andre styringsdokumenter som legger rammer for fondets virksomhet.

I fondets første leveår har tid og ressurser blitt brukt til å etablere forvaltningsmessige rutiner, knyttet til økonomiforvaltning, saksbehandling, søknadsvurdering og informasjon utad.

Internett

Kulturminnefondet har bygget opp en egen hjemmeside på internett, med omfattende informasjon om fondet, både når det gjelder styrets arbeid, innkomne søknader og administrasjonens arbeid. I tillegg gis det generell informasjon om fondet, opplysninger om krav til søknader, søknadsskjemaer, og veiledning til hjelp for søkere og andre som ønsker/trenger informasjon om fondet.

Søkere til fondet med tilgang til nettet er godt fornøyd med informasjonen som finnes på fondets hjemmesider, men ikke alle innenfor målgruppen har internetttilgang. Et spørsmål som kan stilles er om sekretariatet i tilstrekkelig grad har vektlagt andre informasjonskanaler enn internett godt nok. Det må imidlertid forutsettes at søkere av midler fra Kulturminnefondet, i likhet med søkere av andre tilskuddsordninger, har et selvstendig ansvar for å gjøre seg kjent med ordningen, for eksempel gjennom å ta telefonisk eller annen kontakt med fondet. Regionale myndigheter er også en instans som kan bidra til å gjøre fondet kjent for potensielle søkere. Fondet har foreløpig bare to ansatte, noe som gjør det vanskelig med omfattende informasjonsvirksomhet utover egen hjemmeside på internett.

Nettverksbygging

Nettverksbygging har vært et prioritert område fra sekretariatets side. Møter avholdes årlig med organisasjoner og andre i fondets omverden på Røros, og daglig leder besøker også institusjoner og organisasjoner der de holder til. Daglig leder besøker også fylker og regioner for å informere om fondet, og bidrar på den måten til å gjøre fondet kjent. Det arrangeres også en årlig idédugnad på Røros der organisasjoner,

offentlige myndigheter og andre som er knyttet til fondet inviteres. Dette anses som en god anledning til å diskutere fondets strategier og resultater, og andre aktuelle spørsmål. Idédugnaden ble av informanter fra frivillige organisasjoner betegnet som en god kontaktarena.

Økonomi

En viktig oppgave for fondet har vært å få regnskapsforvaltningen på plass, og at det er ryddighet når det gjelder økonomiforvaltning. Dette er på plass og fungerer godt. En utfordring for økonomistyring framover ligger i at man må forvente økning i utbetalinger til prosjekter. Til nå er det kun i underkant av 60 prosjekter av 245 som er avsluttet, og med økning i bevilgning vil behovet for kontroll og oppfølging av økonomirutiner øke i årene framover.

6.2 Bidrar fondet til å sikre verneverdige kulturminner og kulturmiljøer og stimulere til økt verneinnsats?

I løpet av fondets relativt korte levetid (fire år) er det igangsatt en rekke prosjekter som trolig ville hatt problemer med å få støtte uten fondets medvirkning. Som nevnt i kapittel 3, har fondet tildelt nærmere 42 millioner kroner til i alt 245 prosjekter. De fleste er ikke ferdige, og hvorvidt disse bidrar til å oppfylle målene om å sikre verneverdige kulturminner og kulturmiljøer og stimulere til økt verneinnsats, kan først vurderes når prosjektene er ferdige. Men med de midlene som er til disposisjon, og økningen som kom i statsbudsjettet for 2007, innebærer dette store muligheter til å realisere målene. Vurderingene av fondets innsats må derfor basere seg på hva de har satt i gang og initiert pr i dag.

Fondet begynner etter hvert å bli kjent i omverdenen, og kan gjennom de muligheter det representerer bidra til økt engasjement når det gjelder å ta vare på kulturverdier. Fondets midler representerer ikke minst en mulighet for eiere av kulturminner til å restaurere en bygning eller annet prosjekt som uten disse midlene kanskje ville forfalt. Om fondet har bidratt til aktivisering av kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for opplevelse, kunnskap, utvikling og verdiskaping er det for tidlig å si noe om. Ved at noen av fondets midler øremerkes til prosjekter innenfor Verdiskapingsprogrammet, kan det tenkes at målsettingen på dette punktet etter hvert blir realisert.

En målsetting er at fondet skal utvikle nye og mer fleksible samarbeidsformer mellom offentlig og privat kapital enn det dagens statlige tilskuddsordninger gir rom for (jfr. vedtekter og Stortingsmelding 16, Leve med kulturminner). Privat medfinansiering er en forutsetning for å få midler, men målsettinger om økt samarbeid mellom privatpersoner/organisasjoner og næringsliv, partnerskap og spleiselag, synes så langt ikke å ha fått noe omfattende gjennomslag. Næringslivet er i liten grad involvert i prosjekter som fondet gir midler til. Private midler kommer kanskje først og fremst fra kulturminneierne selv. Det er sikkert flere forklaringer på næringslivets beskjedne involvering så langt, men en mulig forklaring kan være at prosjektene er for små og for lite ”spektakulære” til at næringslivet ønsker å gå inn som medfinansierer.

For å få midler kreves det uttalelse fra antikvarisk myndighet i fylket. Med ”drahjelp” derfra har søkere et gunstig utgangspunkt for støtte. Selv om det er styret som til slutt avgjør hvem som skal få støtte og ikke, legges grunnlaget for styrets beslutninger av fagkonsulentene og deres skjønn og vurderinger. I en vurdering av om fondet bidrar til å realisere målene om å sikre verneverdige kulturminner og kulturmiljøer, har fagkonsulentene en helt sentral rolle. Etter det vi kan se, forvalter fagkonsulentene den myndighet og det ansvar de har på en korrekt og forsvarlig måte.

Vi har ikke grunnlag for å si at det er noe relatert til fondets organisering og praksis som tilsier at likebehandling ikke skjer, at kriterier og retningslinjer ikke følges eller at det er tilfeldigheter som avgjør hvem som får midler og ikke.

6.3 Når man målgruppene? Hvem nås eventuelt ikke?

En målsetting fra sekretariatets side har vært å alminneliggjøre fondet. Det skal være like enkelt for ”fru Hansen” som for mer profesjonelle aktører å ta kontakt med fondet og søke om midler. Et spørsmål er likevel om det er noen barrierer i forhold til å nå aktuelle målgrupper som kan knyttes til fondet.

En slik barriere kan være utformingen av søknadsskjemaet, som for noen kan oppleves som omfattende og komplisert å fylle ut. Fra sekretariatets side legges det stor vekt på å gi søkere råd og veiledning, blant annet ved at det på nettstedet vises eksempler på

ferdig utfylte søknader samt veiledning om hvordan ulike felt skal fylles ut. I løpet av evalueringen er skjemaet blitt noe forenklet.

Fra faggruppen ble det fremholdt at søknadsskjemaet nok er litt for rigid, med for mange detaljer. Dermed kan man miste flinke folk som kan gjøre en god jobb med prosjektet sitt, men som ikke klarer å komme gjennom skjemaet. Holdningen er at det bør være større slingringsmonn for formulering av søknaden, og ikke en forutsetning at man er flink til å skrive søknader. På tross av de forenklingene som er foretatt, er det fremdeles et krav om å fylle ut et spesifisert skjema for å være aktuell søker. Om det nye skjemaet fungerer bedre er noe fondet bør vurderes framover.

Hvorvidt fondet når målgruppene dreier seg blant annet om forutsigbarhet og treffsikkerhet når det gjelder tiltakskategorier det kan søkes på, om de som får midler faller innenfor kategoriene, og om fondet kunne vært mer aktive når det gjelder å nå flere potensielle søkere enn de er og eventuelt på hvilke måter. Daglig leder understreket viktigheten av at fondet er forutsigbare i forhold til temaer det kan søkes på og ikke, og hvilke krav som stilles når det gjelder privat medfinansiering.

Et mål på forutsigbarhet er om søkere kjenner til de krav som stilles til søknaden og forstår hvorfor deres søknad ble avslått. Søkere med nettilgang har gode muligheter for å sette seg inn i kriterier for støtte, og det kreves også uttalelse fra antikvariske myndigheter som representerer en kontrollinstans i forhold til ”feilsending”. Innføring av eget søknadsskjema i 2004 medførte færre feilsendte/irrelevante søknader, og den tendensen har fortsatt i 2005 og 2006. I spørreundersøkelsen er det 30 prosent som finner avslaget uforståelig, mens det er 14 prosent som har svart at prosjektet falt utenfor kriteriene.

Fondet er treffsikkert ved at det når privatpersoner, organisasjoner, stiftelser og andre eiere av kulturminner og kulturmiljøer. Det er heller ikke ut fra vårt materiale grunnlag for å si at midler går til prosjekter som ikke skulle fått, men det er noen tiltakskategorier som er underrepresentert blant prosjekter som har fått midler. Det gjelder spesielt *dokumentasjon, formidling, park og landskap* og *veg og sti*. Den åpenbare forklaringen er at det er få søkere innenfor disse kategoriene. Dersom Kulturminnefondet ønsker flere søknader innenfor disse kategoriene, bør man vurdere økt innsats for å få dette til, blant annet gjennom informasjon og bedre markedsføring om hva det kan søkes om. Dette vil igjen kreve mer ressurser i administrasjonen, og tettere samarbeid med fylkeskommunene.

Det lokale nivået (kommune/fylkeskommune) er ifølge spørreundersøkelsen den viktigste kilden når det gjelder informasjon om fondet. Halvparten av de som svarte på spørreundersøkelsen har oppgitt det lokale nivå som informasjonskilde. Det er også i hovedsak søker som tar kontakt med fondet, og ikke omvendt.

Kulturminnefondets nedslagsfelt er regionalt, og prosjektmidlene blir tildelt prosjekter i de ulike fylkene, ut fra vurdering av søknadene. Det er imidlertid store regionale/fylkesvise skjevheter med hensyn til antall innvilgete søknader. Som påpekt i kapittel 5 er det først og fremst Møre og Romsdal som peker seg ut som fylket med flest tildelinger fra fondet, mens Vestfold er fylket med færrest støttede prosjekter. Nord-Norge, deler av Vestlandet samt Oppland er regioner og fylker som har flest innvilgete søknader. Dette kan tolkes som uttrykk for at fondet ikke når like godt ut til alle deler av landet. Denne skjevheten opptar både sekretariat, styret, Miljøverndepartementet og andre informanter.

Noen av fylkene med få søknader sliter med en underbemannet kulturminneforvaltning, og det jobbes lite med å støtte søknader og informere om fondet. Andre fylkeskommuner har bedre bemanning på feltet, og en tydeligere strategi for arbeidet mot fondet. Det er enkelte områder av landet (spesielt Sør- og Østlandet) som daglig leder ikke har fått besøkt like mye som andre regioner, men der det planlegges besøk. Det å gjøre fondet og de muligheter det innebærer gjennom besøk, informasjon og befaringer er trolig en gunstig faktor i forhold til å få inn flere søknader.

Noe av forklaringen på at Møre og Romsdal kommer så ”godt” ut er at søkerne har en aktiv fylkeskommune som gir drahjelp, og som prioriterer dette feltet i større grad enn fylkeskommunene andre steder i landet. Denne bistanden innebærer trolig at søknadene derfra blir mer fullstendige enn hva som er tilfellet for søkere fra en del andre fylker. kommentarer i kapittel 6).

6.4 Fondet har bidratt til økt satsing på kulturminnefeltet

Spesielt fra de frivillige organisasjonene innenfor kulturminnefeltet blir fondet oppfattet som et viktig alternativt statlig organ. Fondet fremstår som en mer aktuell ”adresse” for aktuelle søkere, blant annet gjennom råd og veiledning som ytes fra fondet. Begrunnelsen her er at fondet jobber på en annen måte enn Riksantikvaren og politiske

myndigheter. Riksantikvaren oppfattes som et stort byråkrati som i stor grad henviser til fylkeskommunen og fremstår som uklart for brukere med hensyn til støttemuligheter. Fondet derimot gir tilskudd til prosjekter som Riksantikvaren ikke støtter, blant annet ikke-fredete kulturminner. Informanter fra noen av organisasjonene understreket at fondet dekker et behov for å få støtte til tiltak for deres medlemmer, og som tidligere ikke hadde noe sted å henvende seg. Fondet er et sted man (foreningen) kan vise til for eiere av kulturminner og andre som trenger midler.

Fondet har ifølge informantene fra organisasjonene vært svært viktig for sikring av kulturminner. Det er blitt økt fokus på det feltet. Tilskuddene utgjør kanskje ikke så mye i kroner og øre, men fondet er uansett viktig for medlemmene av frivillige organisasjonene på feltet og for andre kulturminneiere.

6.5 Oppfølging og kontroll av prosjekter

Fondet har vært spesielt dyktige til å hjelpe, forklare og informere potensielle søkere om hva som kreves for å få midler og gi bistand underveis i søknadsprosessen når de er blitt kontaktet. Derimot er situasjonen noe annerledes når det gjelder oppfølging av iverksatte prosjekter. Fondet har begrenset tid til oppfølging og kontroll av prosjekter. Prosjektene kontrolleres nøye ved søknad/start men ikke i gjennomføringsfasen og slutfasen. Det blir ”noen kjappe besiktninger”, og lite tid til kontroll, slik daglig leder uttrykker det. Oppfølging og kontroll må bedres, ikke minst er det viktig å styrke dette området når fondet nå etter hvert vil komme til å øke prosjektporteføljen sin betydelig. Det kan for eksempel tenkes at fylkeskommunene, eller andre uavhengige instanser, må inn i bildet når det gjelder oppfølging og kontroll.

6.6 Faglig arbeidsgruppe

Fagkonsulentene som er engasjert av fondet er ikke engasjert på åremål, og har heller ingen kontrakt som forteller hvor lenge de er engasjert. Fondet bør imidlertid diskutere hvor lenge det engasjerer de samme fagkonsulentene. Dette er ikke noen kritikk av faggruppens kompetanse og kvalifikasjoner når det gjelder å vurdere søknader. Styret følger for eksempel i hovedsak innstillingene til fagkonsulentene, noe som må tolkes som tillit til deres vurderinger og skjønn. Et spørsmål som likevel kan stilles er om fagkompetansen bør utvides,

og om en eller to faggrupper kunne etableres i tillegg til de eksisterende. Balanseringen mellom kontinuitet og nyrekruttering representerer en utfordring for styret, samt hva slags fagkompetanse og hvilke faglige betraktningmåter som bør supplere (eventuelt erstatte) de eksisterende.

6.7 Nettstedet nyttig

Nettstedet ble her fremhevet som en viktig kilde til informasjon for søkere. Sekretariatet er flinke til å se ulike offentlige støtteordninger i sammenheng, for eksempel landbrukets støtteordninger, og som kan gi positive resultater for eiere av kulturminner. Fondet er videre god på nettverksbygging.

Fondet begynner etter hvert å bli kjent, blant annet gjennom nettsidene, men bør fortsatt jobbe med synliggjøring.

6.8 Tydeligere satsing, større prosjekter

Et spørsmål som kan stilles er om Kulturminnefondet i større grad burde tydeliggjøre egne satsingsområder, og tenke i retning litt større prosjekter. Fra Miljøverndepartementet ble det påpekt at det kanskje er en overvekt av mange små prosjekter, og at det kanskje også kunne vært satt en økonomisk nedre grense for støtte. Videre kunne fondet i større grad synliggjort resultatene av fondets virksomhet (innenfor tematiske og geografiske satsingsområder).

Fra organisasjonens side ble det derimot påpekt at fondet har tydelig satsing, som har vært kystkulturen, og det har gitt klare signaler om hva det kan søkes om.

Med utgangspunkt om visjoner og mål, har det også vært forventninger om ”spleiselag” med bidrag fra næringslivet, men det har det hittil vært lite av, og det ble stilt spørsmål om dette er på grunn av at fondets midler i hovedsak går til små prosjekter.

6.9 Fredete versus ikke-fredete kulturminner

Selv om fondet ifølge vedtektene også skal gi midler til fredete kulturminner/-miljøer, skjer det i liten grad. Det kommer få slike søknader til fondet, og fra Miljøverndepartementets side ble det

antydning at fondet ikke i tilstrekkelig grad promoterer dette. Fondets informasjon om ”Hva slags prosjekter kan søkes fra kulturminnefondet?” på hjemmesiden på nettet tilsier noe annet. Her blir det sagt klart at automatisk fredete tiltak, kulturminner som er vedtaksfredet eller midlertidig fredet med hjemmel i Kulturminneloven eller kulturmiljøer som er fredet med hjemmel i samme lov kan søke. Stortinget har også bestemt at en tredjedel av fondets avkastning skal gå til slike prosjekter, men at fondet ikke skal gå inn i prosjekter som støttes av Riksantikvaren.

Hvorvidt fondet gjør nok for å få fram slike søknader er et annet spørsmål, og må sees i sammenheng med bemanningssituasjonen. Gjennom økt informasjon og markedsføring kan de som i dag er underrepresentert, enten det er fylker/regioner eller prosjekttyper, bli gjort kjent med de muligheter fondet representerer. Det må også legges til at fondet ikke opplever dette punktet i vedtektene som uproblematisk, slik det påpekes andre steder i rapporten.

Styret i Kulturminnefondet mener (jf. St.melding 16) det er behov for en tydeligere grenseoppgang mellom fondets og myndighetenes (det vil Riksantikvarens) oppgaver. Det gjelder for eksempel ansvaret for fredete kulturminner og kirker. Leder og nestleder i styret mener det spesielt trengs en tydeliggjøring av hva som er fondets versus Riksantikvarens ansvarsområder når det gjelder fredete kulturminner og kulturmiljøer, og at 1/3 av fondets midler til dette kanskje er litt mye. Riksantikvaren mener også at det trengs avklaringer med hensyn til roller og ansvar for fredete kulturminner. Det ble understreket både av fondet og Riksantikvaren at de har en god dialog, tar opp eventuelle problemsaker tidlig, går opp grenser og rydder opp.

Det gis i liten grad midler til kirker, og det knytter seg noen utfordringer til hvilke muligheter fondet har for å ivareta dette feltet, og om det er noe fondet bør ha ansvar for.

6.10 Kulturminnefondet og regionalnivået

Den regionale og fylkesvise fordelingen av midler, og når det gjelder innsendte søknader, er som tidligere påpekt skjev. Flere av informantene våre forklarer dette med kulturforskjeller, det vil si at det i ”underrepresenterte” deler av landet ikke er kultur og tradisjon for å søke på støtteordninger av noe slag. Det ble også hevdet at man i disse områdene av landet kanskje heller ikke er så bevisst sin kulturarv (deler av Vestlandet og Nord-Norge som ”kulturarvbevisste” og deler av Sør- og Østlandet som lite ”kulturarvbevisste”).

En annen, og kanskje mer relevant forklaring på skjevhetene, er at fylkeskommunene i fylker som kommer ”godt ut”, bistår søkere mer aktivt enn i andre fylker og gir søkere en viktig drahjelp, samt at de har en god dialog med fondet.

Uansett forklaring, er det en utfordring for fondet å i større grad gjøre det kjent i fylker og regioner med få søkere. Om en del ikke oppfatter at deres kulturverdier omfattes av ordningen (at de ikke er verdifulle nok) er vanskelig å si, men det kan være noe fondet bør tenke igjennom.

Etter hvert bør fondet få fram tydelige ”historier”; eksempler på prosjekter som dokumenterer at det gjør en forskjell at fondet er der eller ikke.

Informanten stilte spørsmål ved om fondet er gode nok med å samarbeide med fylkeskommunene. Dette ble særlig tatt opp i forbindelse med rapportering fra prosjekter som har fått midler, noe som primært skjer i form av egenrapportering. Det kan ikke forventes at den regionale kulturminneforvaltningen følger opp, fordi man der gjennomgående har liten kapasitet. Spørsmålet som ble stilt var da om det kan tenkes at fondet kjøper tjenester lokalt til å foreta kvalitetssikring. Regional/fylkesvis skjevhet av søknader

6.11 Oppsummering

Norsk kulturminnefond har i løpet av årene fra opprettelsen i 2003 etablert og utformet organisasjonen på en dyktig måte, og lagt grunn for rutiner som synes levedyktige. Dette gjelder både i forhold til søknadshåndtering, saksbehandling og informasjon, og det gjelder i forholdet mellom styret og administrasjonen. Fondet har også bygget opp en egen nettside med omfattende informasjon om fondet. Administrasjonen og styret fungerer godt, og fondet har etablert en egen faggruppe for søknadsvurdering, noe som representerer en viktig kvalitetssikring i forhold til utvelging av prosjekt. Kulturminneiere og andre som henvender seg til fondet rapporterer om at de får god hjelp, og har nytte av kontakt med fondet i en søknadsprosess. Fondet har også etablert god kontakt og kommunikasjon med aktuelle frivillige organisasjoner, fylkeskommuner og andre.

Å slå fast om fondet har nådd målsettingene sine er for tidlig, fordi det kun er fire år siden fondet ble etablert. Men om vi ser på hva som er utrettet, og hvilken retning fondet har, så er det grunn til å si at fondet er godt i gang med å realisere tiltak som vil bidra til at målsettingene

nås. Til nå har fondet gitt støtte til 245 ulike tiltak, og mange av disse tiltakene er mindre prosjekter, eller prosjekter som det tidligere ikke var mulig å få støtte til. Fondet har også nådd ut til mange, ikke minst ved hjelp av kulturvernmyndighetene i fylkeskommunene. Fondet er etablert og begynner å bli godt kjent blant potensielle målgrupper, noe som er en god situasjon når man fra 2007 av vil ha betydelige større summer å dele ut årlig enn hittil.

Fondet står også overfor utfordringer framover. Det må arbeides for å informere mer, det gjenstår å se om de forenklete søknadsskjemaene er enkle nok, eller fremdeles vil bli oppfattet som vanskelig å fylle ut av mange, det er mangler når det gjelder oppfølging av igangsatte prosjekter og det må arbeides for å få et tettere samarbeid med fylkeskommunene, selv om det her er variasjoner i dag. Her bør det vurderes kjøp av tjenester fra fylkeskommunene, i og med at det er begrensede administrative ressurser i fondet. Når det gjelder formålet om å stimulere til samarbeid og økt medvirkning fra eiere og næringsliv, utløse privat kapital og støtte lokale og regionale partnerskap og spleiselag, finnes det foreløpig få erfaringer å vise til.

---

7 Anbefalinger

7.1 Anbefalinger

Anbefalingene nedenfor er ikke presentert i prioritert rekkefølge, den som kommer først har ikke høyere status enn nummer to. Vi trekker derimot fram forhold vi anser som viktige for fondets videre utvikling, og det er opp til styret å trekke eventuelle slutninger ut fra dette.

- **Tettere og mer oppfølging av prosjekter som har fått støtte**

Fram til årsskiftet 2006/2007 hadde fondet bevilget midler til 245 prosjekter av ulik størrelse. I og med at de fleste er flerårige var få av disse avsluttet. Men framover kommer fondet til å erfare både en stor vekst i antall søknader og dermed prosjekter som er støttet, og en betydelig vekst i antall avsluttede prosjekter. I dag blir iverksatte prosjekter i liten grad fulgt opp eller kontrollert, fordi det ikke finnes ressurser til dette. Fondet har egen rutine for sluttrapportering, men har til nå liten erfaring i hva dette innebærer. Samlet tilsier dette at det må legges vekt på oppfølging av igangsatte prosjekt. I og med at fondet har en liten administrasjon og prosjektene er spredd over hele landet, bør det vurderes om det er mulig å samarbeide med fylkeskommunene på dette området. Fylkeskommunene besitter kompetanse på feltet, og har kjennskap til prosjekter som foregår innenfor sine grenser. Men heller ikke der kan man regne med at det finnes ressurser til nye arbeidsoppgaver, og fondet bør vurdere om det er mulig å kjøpe tjenester fra fylkeskommunene. I så fall bør det forhandles om en rimelig kompensasjon for arbeidet, for eksempel ved at fondet betaler for nødvendige reiser og befaringer i forbindelse med vurderinger og oppfølging.

- **Mange og gode nok søknader til fondet**

Fondet har fått utvidet fondskapitalen og avkastningen av fondet betydelig. Det er dermed både rimelig og ønskelig med en økt aktivitet

i form av flere søknader og flere tildelinger. Også i dag får fondet mange søknader, men også mange som ikke oppfyller kravene til å få støtte. Fra og med 2007 må dette tallet økes, og fondet, sammen med sine samarbeidspartnere som kulturvernorganisasjonene og fylkeskommuner og kommuner, må bestrebe seg på å få fram langt flere søknader enn i dag. Erfaringene fra evalueringen tilsier at lokalnivået og arbeidet der er vesentlig når det gjelder å få fram gode søknader. Spesielt gjelder dette fylkeskommunene, som gjennom informasjonsarbeid og veiledning kan bidra til gode søknader og til at gode prosjekt når fram i fondet. Et tettere samarbeid med fylkeskommunene når det gjelder informasjonsspredning om fondet og mulighetene der, og et tettere samarbeid når det gjelder veiledning til søkere er viktig i en slik strategi. Det kan for eksempel innebære at fondet bør vurdere informasjonsmøter for fylkeskommunene, der man presenterer fondets strategi og hvilke krav det stilles til en god søknad. Å gjøre slike krav kjent overfor dem som i mange tilfeller vil bli rådspurte av søkere er viktig når målet er mange og gode søknader.

- **Nok ressurser i fondets administrasjon**

Fondets administrasjon er liten, og vil være det selv ved den nylige tilsettingen. Samtidig må man påregne mye reiseaktivitet. Ved økt tildelingsaktivitet bør det vurderes utviding av fondsadministrasjonen, eller samarbeid med fylkeskommunene, slik vi var inne på ovenfor. Det overordnede målet bør uansett være å gi god service til dem som ber om det for å kunne utforme en søknad til fondet. Snarere enn å styrke fondet gjennom å ansette flere, kan kjøp av flere tjenester også være en aktuell strategi, slik man gjør når det gjelder fagkonsulentene.

- **Tilstrekkelige ressurser i faggruppen til å saksbehandle en økning i søknadsmengden**

Faggruppen er et viktig del av Kulturminnefondet, og fondet må hele tiden vurdere hvilke faglige perspektiver og vurderinger man ønsker å vektlegge, og knytte til seg nødvendig ekspertise. Men samtidig vil etter all sannsynlighet økt søknadsmengde medføre økt arbeidspress på denne gruppen. Utfordringen framover vil slik ikke bare være å rekruttere de ”riktige” ekspertene, men også å rekruttere tilstrekkelig med faglig ekspertise for å gjennomføre de vurderingene som kreves.

- **Styret må diskutere fondets ansvarsområde og handlingsrom**

Fondet opplever bindinger i vedtektene. I vedtektenes paragraf 4 heter det at ” Minst 1/3 av fondets avkastning bør over tid nyttes til fredete kulturminner”. Fondet oppfatter dette som at det over tid skal benytte tredjeparten av ressursene til fredede kulturminner og kulturmiljøer,

og opplever denne situasjonen som at Kulturminnefondet skal virke innenfor et av kulturminneforvaltningens sentrale ansvarsområder, uten å være en del av den ordinære forvaltningen. Fondet ønsker å være operativt utenfor dette området, og får da også svært få (5-10 prosent) søknader som gjelder fredede kulturminner og kulturmiljøer. Imidlertid er det selve prinsippet for arbeidsdeling mellom fondet og øvrig kulturminneforvaltning som er det vesentlige, og her bør fondets styre ta situasjonen opp med Miljøverndepartementet for å avklare grensegangen. Enn så lenge kan fondet i dagliglivet likevel ta dette rolig, for med et søknadsutvalg som medfører at målsettingen om å bruke en tredjepart av midlene på fredede kulturminner og kulturmiljøer ikke er realistisk, kan styret og administrasjonen å velge å tolke ”bør” som ”kan”.

- **Kulturhistoriske kirker**

I vedtektene for fondet heter det at fondet ”kan brukes innenfor hele kulturminnefeltet, herunder kulturhistorisk verdifulle kirker”. (paragraf 2). Fondet opplever dette som problematisk, av flere grunner. Hovedsakelig gjelder dette at søknader fra kulturhistoriske kirker – som det har kommet om lag 30 av – ofte ikke tilfredsstiller andre krav i vedtektene, og da først og fremst kravet om privat medfinansiering. I tillegg pålegger Kirkeloven kommune ansvaret for vedlikehold av kirker. Dersom fondet ønsker annen praksis enn i dag, det vil si å bruke mer midler på kirkesøknader, bør det diskuteres ekstra tilføring av midler til fondet, øremerket kulturhistoriske kirker.

- **Verdiskapingsprogrammet**

Verdiskapingsprogrammet får en del av sin bevilgning ved Miljøverndepartementets bevilgning til Kulturminnefondet. For 2007 gjelder dette 9 millioner kroner, i tillegg til ubrukte øremerkete midler fra 2006 på 1,2 millioner kroner. Det kan diskuteres hvorvidt slike statlige føringar begrenser fondets handlingsrom. Imidlertid bør hovedsaken være å bruke denne situasjonen til å styrke samarbeidet med kulturminnemiljøer på lokalt og regionalt nivå, og slik få fram flere gode søknader. Saksbehandlingen av verdiskapingssøknadene vil sannsynligvis innebære noe ekstraarbeid, men trolig er det ekstraarbeidet i forbindelse med større søknadstilgang generelt som blir utfordringen for fondet på dette området framover.

- **Fortsette å ivareta en mangfoldig søknadsgruppe**

Kulturminnefondet har til nå oppnådd å nå ut til kulturminneiere over hele landet, om enn ikke jevnt fordelt. Det har også oppnådd å nå ut til prosjekteiere med prosjekter i ulik prisklasse og ulik størrelse på

innsatsen. Denne profilen bør fondet styrke i årene framover, og bruke erfaringene fra perioden til nå på dette arbeidet, samt styrke innsatsen der det trengs. Igjen er det kontakten med lokalt og regionalt viktig. Både fondet og fylkeskommunene må bestrebe seg på et tettere samarbeid generelt, og mer aktivitet, og da særlig i fylkeskommuner som i dag ikke kan vise til mange prosjekter med støtte fra fondet.

- **Håndverkere med kompetanse i kulturminnevern**

Både fra fondets side og fra fylkeskommunene ble det påpekt at behovet for håndverkere med kompetanse i praktisk kulturminnearbeid. I praksis vil det gjerne si kunnskap om gamle tradisjoner og gammelt håndverk. Fondets arbeid med å etablere ulike type håndverkstipender bør derfor vektlegges også i 2007, og det bør avklares om fondet skal benytte midler til å støtte en slik ordning. Imidlertid ligger det utenfor fondets myndighetsområde å avgjøre dette.

7.2 Kunnskapsbehov videre

Når vi her peker på kunnskapsbehov videre, så mener vi utover 2006 og 2007. Fondet har etablert seg, og iverksatt betydelig aktivitet, noe denne evalueringen viser. Men om fondet oppnår målsettingene sine sier vi bare en del om, fordi flere av målsettingene har et perspektiv utover 2006. Vi ser det heller ikke som kulturminnefondets ansvar å vektlegge punktene vi nevner nedenfor, det er snarere andre statlige myndigheter som kan ivareta dette ansvaret.

Områdene er like fullt disse:

- **Et komparativt blikk på Norsk kulturminnefond**

Kulturminnefondet ble opprettet blant annet etter mønster fra de britiske "Cultural Heritage Fund". Når fondet nå er vel etablert og etter hvert har fått noen års praksis, bør det være av interesse å gjennomføre en studie der man sammenlikner det norske Kulturminnefondet med tilsvarende engelske eller skotske. En slik studie kan gi innspill både til forskningen på feltet, og til det praktiske kulturminnearbeidet.

- **Hva fører prosjektene som får støtte til?**

Svært få prosjekter er avsluttet når denne evalueringen blir gjort, og vi vil måtte vente noen år før det er en betydelig del med fullførte prosjekter. Når dette skjer vil også fondet kunne evalueres ut fra mer langsiktige målsettinger enn de som er vektlagte i denne rapporten.

Dette bør følges opp, både ut fra at det vil gi fondet og statlige myndigheter viktig kunnskap om fondets funksjon som kulturminneaktør, samt bruken av midlene. Det vil også være viktig for det regionale og lokale nivået, og for kulturminneiere, både om man vektlegger lokalnivåets rolle som kulturvernaktør eller prosjektene som verdiskapingstiltak.

- **Å finne sin plass innenfor kulturminnefeltet**

Kulturminnefondet som ny aktør har måtte definere sin egen plass innenfor kulturminnefeltet. Rammene ble satt av staten gjennom vedtekter og regler, og virkeliggjort og tilpasset av fondet i praktisk arbeid. Denne evalueringen har vist at ikke alle grenseoppganger er klare nok, eller i tilstrekkelig grad ønskværdige når man har fått praksis over tid. I tillegg har fondets aktivitet skapt behov for samarbeidsmønstre som ikke er konkretiserte verken i vedtekter eller avtaler, for eksempel samarbeid med fylkeskommunene. Fondet skal utforme en rolle som kulturminneaktør utenfor den statlige og fylkeskommunale forvaltningen, men avhengig av dette og i mer eller mindre tett samarbeid med disse partene. Sett i et læringsperspektiv kan en studie av dette være på sin plass.

Litteratur

Almås, R.: Evaluering på norsk. Ei innføring i vurdering av prosjektarbeid og handlingsretta forskning., Oslo 1990.

Falleth, E.I. og I-L Saglie: Evaluering av Statens naturoppsyn. NIBR-rapport 2005:5.

Innstilling til styret: Faglig vurdering av søknader til 4. søknadsrunde, vår 2005, Norsk kulturminnefond.

NOU 2002:1 Fortid former framtid.

Suul, J. 2006: Om prosedyrer og prosesser, mangler og behov. Notat.

Suul, J. 2006: Midler til Verdiskapingsprogrammet fra Kulturminnefondet. Notat.

St.meld. nr. 16 (2004-2005): Leve med kulturminner. Miljøverndepartementet.

Patton, M. Q: : Qualitative evaluation and research method, 2. ed, Newbury Sage Publications, 1990.

Rapport statistikk, januar 2007, Norsk kulturminnefond.

Stortingsmelding 16, 2004-2005 Leve med kulturminner.

St.prp. nr 63 (2001-2002).

St.prp. nr. 1 (2006-2007).

Vedlegg 1

Spørreskjema

Norsk institutt for by- og regionforskning

Postboks 44 Blindern, 0313 Oslo

Tlf. 22 95 88 00

Kontaktperson:

Prosjektnr.:

Respondentnummer

Evaluering av Norsk kulturminnefond

1. Informasjon om prosjektet/tiltaket som søkte om støtte fra Norsk kulturminnefond

Namn på tiltaket/prosjektet det vart søkt støtte til: .....

Innan kva slags kategori høyrer det aktuelle tiltaket under? Kryss av nedanfor.

- ¹ Arkeologisk kulturminne
- ² Bygg og anlegg (utanom kyrkjer)
- ³ Kyrkje
- ⁴ Park og landskap
- ⁵ Veg og sti
- ⁶ Teknisk/industrielle kulturminne
- ⁷ Fartøy
- ⁸ Dokumentasjon
- ⁹ Formidling
- ¹⁰ Handverk
- ¹¹ Annan type tiltak, kva .....

Vart søknaden innvilga?

¹ ja

² nei

2. Søknaden

Når søkte du/de om støtte frå Norsk kulturminnefond?

¹ 2003

² 2004 – første utlysing (våren)

³ 2004 – andre utlysing (hausten)

⁴ 2005 – første utlysing

⁵ 2005 – andre utlysing

⁶ 2006 – andre utlysing

⁷ 2006 – andre utlysing

Har du søkte meir enn ein gong?

¹ ja, om ja, kor mange gonger? |__|

² nei

Om du søkte fleire gonger, galdt det samme prosjektet?

¹ ja

² nei

1

Dersom du har søkt om midlar fleire gonger, kva er grunnen til det?

¹ fordi søknaden vart avslått første gang

² fordi prosjektet vart utvida og det var behov for ekstra midlar

³ til eit nytt prosjekt

⁴ andre grunnar, kva?.....

Kor stor sum søkte du/de om til kvart prosjekt? .....

Dersom søknaden(e) vart innvilga, fekk du/de heile summen de søkte om?

¹ ja, heile
summen

² ja, deler av
summen

2

Korleis fekk du vita at søknaden vart innvilga/avslått?

- ¹ administrasjonen tok kontakt og fortalte om vedtaket straks etter styremøtet
² las styrereferatet på Internett
³ såg det i lokalavisa
⁴ fekk vita det ved å ta kontakt med fondet
⁵ på andre måtar

Dersom søknaden ikkje vart innvilga, veit du/de grunnen til det? ?

- ¹ ja ² nei 3

Dersom du/de fekk avslag på søknaden, korleis vurderer du dette?

- ¹ prosjektet fall ikkje inn under fondet sine kriterier for støtte, så avslaget var rimeleg
² det var for knapt med midlar, så berre nokre få prosjekt kunne få støtte, og vi var uheldige der
³ avslaget var uforståeleg for oss
⁴ søknadsskjemet var vanskeleg å forstå, og vi gjorde ikkje god nok jobb der
⁵ veit ikkje

Dersom du/de fekk avslag på søknaden, klaga du/de på avslaget?

- ¹ ja ² nei 4

Om ja, vart klagen tatt til følge?

- ¹ ja ² nei 5

Norsk kulturminnefond har eigne søknadsskjema, korleis vurderer du dette?

- ¹ for omfattande og vanskeleg å fylla ut
² for omfattande, det tek for lang tid å fylla det ut
³ lite eigna i forhold til mitt prosjekt
⁴ forståeleg og greitt
⁵ veit ikkje

4. Erfaringar med Norsk kulturminnefond

Korleis fekk du informasjon om Norsk kulturminnefond? (Kryss gjerne av fleire alternativ nedanfor)

- 1 Har god kunnskap om feltet, og følgde med då fondet vart oppretta
- 2 Las om det i aviser/tidsskrifter
- 3 Fekk informasjon lokalt (kulturkontoret, fylkeskonservatoren)
- 4 Las om det på Internett
- 5 Vart invitert på informasjonsmøte arrangert av fondet
- 6 På andre måtar,-----
- 7

Korleis vurderer du informasjonen frå Kulturminnefondet? Kryss gjerne av fleire alternativ nedanfor.

- 1 god, særleg er heimesidene på Internett informative
- 2 god, fondet gjev gode og informative svar pr brev eller telefon
- 3 god, fondet har gode informasjonsbrosjyrer
- 4 dårleg, det er vanskeleg å få nødvendig informasjon
- 5 veit ikkje

Korleis kom eventuell kontakt mellom deg og Kulturminnefondet i stand?

- 1 eg/vi tok kontakt
- 2 Kulturminnefondet tok kontakt
- 3 andre tok kontakt for meg, kven.....
- 4 veit ikkje

Dersom du tok kontakt med fondet i løpet av søknadsprosessen, kva var grunnen(-ane) til det?

- 1 for å få hjelp ved utfylling av søknadsskjemaet
- 2 for generell informasjon
- 3 for å få greie på om vårt prosjekt var aktuelt for evt støtte

Utbetaling av støttesummen – vart denne utbetalt som forventa?

- 1 ja
- 2 nei, først lenge etter vedtak (kor lenge)?.....
- 3 veit ikkje

5. Nytteverdien av prosjektet/tiltaket

I vedtektene til Norsk kulturminnefond står det at fondet skal medverka til å : ”sikre at et mangfold av kulturminner og kulturmiljøer bevares og aktiviseres som grunnlag for opplevelse, kunnskap, utvikling og verdiskaping. Fondet skal stimulere til samarbeid og økt medvirkning fra eiere og næringsliv, utløse privat kapital og støtte lokale og regionale partnerskap og spleiselag.....”

Korleis vurderer du ditt prosjekt i forhold til denne målsetjinga?

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

Korleis vurderer du prosjektet ditt ut frå egne/lokale målsetjingar?

.....
 .....
 .....
 .....

Har, eller kan tiltaket/prosjektet ditt brukast av Norsk kulturminnefond som eit godt eksempel når det skal visast til vellukka arbeid frå fondet si side?

- ¹ ja, heilt klart
² ja, men det er for tidleg enno
³ nei
⁴ veit ikkje

6. Eventuelle framtidige søknader

Til prosjekt som fekk støtte: Vil det vera aktuelt å søkja om midlar frå norsk kulturminnefond i framtida?

- ¹ nei, prosjektet er gjennomført
² ja, til vidareføring av prosjektet
³ ja, men til eit anna prosjekt
⁴ veit ikkje

Til prosjekt som fekk avslag: Vil det vera aktuelt å søkja om midlar frå Norsk kulturminnefond i framtida?

- ¹ ja, men ikkje til prosjektet som fekk avslag
² ja, men med omarbeidde planar til samme prosjekt
³ nei
⁴ veit ikkje

Takk for at du svarte på spørjeskjemaet!

Vedlegg 2

Informanter

Norsk kulturminnefond

Jon Suul, daglig leder, Norsk Kulturminnefond (17.11.06)

Miljøverndepartementet

Lise Asphaug, seniorrådgiver (10.01.07)

Riksantikvaren

Nils Marstein, riksantikvar (16.01.07)

Norsk kulturminnefonds styre

Siri Myrvoll, byantikvar i Bergen, nestleder i Norsk Kulturminnefond (29.01.07)

Björg Wallevik, politiker og lærer, styreleder i Norsk Kulturminnefond (12.01.07)

Anne Sæterdal, tidligere styremedlem i Norsk Kulturminnefond (14.12.06)

Faggruppen

Torstein Arisholm, forsker Norsk sjøfartsmuseum. (22.01.07)

Trond Eide, arkitekt, partner i arkitektfirmaet Eide og Egeland, (16.01.07)

Bente Egeland, arkitekt, partner i arkitektfirmaet Eide og Egeland (19.01.07)

Fylkeskommunene

Olav Austlid, koservator/arkitekt Troms fylkeskommune, (19.01.07)

Egil Murud, leder kulturminneavdelingen Nordland fylkeskommune
(intervjuet 19.01.07)

Wenche Sølverud, kulturvernkonsulent Telemark fylkeskommune
(31.01.07)

Jens Peter Ringstad, fylkeskonservator Møre og Romsdal, (23.01.07)

Frivillige organisasjoner

Pål Giørtz, Generalsekretær i Norges Kulturvernforbund (18.01.07)

Per Hillesund, Generalsekretær, i Forbundet KYSTEN (23.09.07).

Elisabeth Seip, Generalsekretær i Fortidsminneforeningen (19.01.07).